BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Jurnalu Periodicu Eclesiasticu

ANUL VII — No 4

APRILIE.

TABELA MATERIEĬ

	pag.
I. Petru Movilă [stambă]	193
II. Carte Pastorală	197
III. Adresa Comitetuluĭ central al Congresuluĭ economic	202
IV. Funcționaré organismelor ierechice în Biserica ortodocsă	205
V. Meșterul Manole	217
VI. Preotul învĕțător Poporuluĭ	235
VII. Omilie	240
VIII. Acte de donație	250 — 252
IX. Erata	256
X. Sumarele ședințelor St. Sinod	501

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CARȚILOR BISERICESCI
34, Strada Principatele-Unite, 34
1883.

ANUL VII. BUCUREȘTĬ, APRILIE 1883 No. 4.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŬ PERIODICU ECLESIASTICŬ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul“

II. Tim. IV. 2.

Petru Movilă

(Stambă)

In numĕrul precedentŭ al Revisteĭ nóstre amŭ presentatŭ o altă stambă a luĭ Petru Movilă, carea representa pre bărbatul celŭ mare al Bisericeĭ ortodocse în timpul, când el s'a suitŭ pre tronul Metropolieĭ de Kiev; adecă cam pre la anul 1633. Aicĭ presentamŭ lectorilor noștri adoa stambă, lucrată tot în csilografie, dar carea represintă pre Petru Movilă în ultimiĭ anĭ aĭ vieţeĭ séle; adecă cam pre la anul 1646.

Stampa din faţă este copiată de pre o fototipie, publicată de Revista „Кіевская старина = Anticităţile Kievuluĭ“ (an. 1882. Aprile), ĭar acésta este luată de pre portretul luĭ Petru Movilă, ce se află în Academia imperială a frumóselor arte din Petersburg și care pentru prima dată a fostŭ arătatŭ lumeĭ la ecsposiţiunea belelor arte din 1870. Tot-o-dată adaugămŭ, că alte stambe, care ar representa pre Petru Movilă, afară de aceste doĕ portrete, nu suntŭ pĕnĕ acum cunoscute literatureĭ.

Déca întórcemŭ privirile nóstre asupra trăsurilor fisiognomice ale stambeĭ, ele ni presintă pre bărbatul de acţiune și chotărîtŭ în decisiunile séle. Insușĭ cautătura ne face să întrevedemŭ meditaţiunea și prevederea spirituluĭ luĭ Petru Movilă. Nu este strĕină fisiognomieĭ din acéstă stambă nicĭ

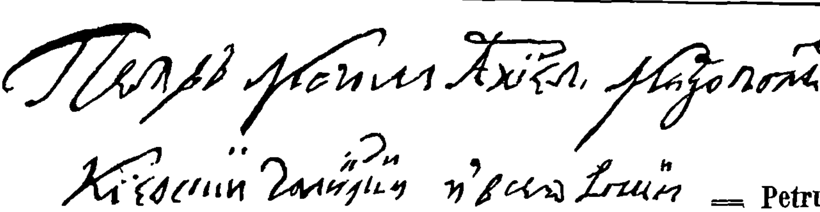
tristeța, precum și ostenéla, care ne aducŭ aminte de luptele și activitate ne'ntreruptă a barbatuluĭ, ce a lucratŭ, ca să arate lumeĭ, că ortodocsia representă pre adevěrata Religiune creștină și ca ea nu se póte confunda nicĭ cu catolicismul, precum și nicĭ cu protestantismul. In genere, *fisiognomia din acéstă stambă ni presintă pre bărbatul lupteĭ și al acțiuneĭ.*

In respectul archeologicŭ pentru noĭ Româniĭ învestmêntarea Metropolituluĭ Petru Movilă nu presintă nimicŭ particularŭ, afară de mitra de pre capŭ. Sacusul, omoforul celŭ mare cu crucile luĭ sûntŭ cele usitate și pěně astă-ḑĭ la Românĭ; de unde resultă, că Petru Movila dusese cu sine în Kiev o învestmêntare archieréscă, ce ecsista la Românĭ încă și în seculul al XVII-lea. Mitra are forma unuĭ culionŭ, înfrumusețatŭ cu pietre scumpe. Și să nu credemŭ, că acésta ar fi o formă de mitră rusécă; ea este mitra archierécă, comună pěně la seculul al XVIII-lea tuturor Bisericilor ortodocse. Mitra Archiereilor noștri de astă-ḑĭ, cea în formă de corónă imperială, și bombată la mijlocŭ, datéză numaĭ din seculul precedentŭ și ea este introdusă de catre clerul grecŭ maĭ întâiŭ în Țěrile române; și acésta în amintirea coróneĭ imperiale bizantine, care acuma nu maĭ era purtată de catrě unŭ imperatorŭ creștinŭ, ce arŭ fi pututŭ împedeca introducerea eĭ la Archiereĭ. In cât astă-ḑĭ *Archiereiĭ Bisericilor ortodocse pórtă la serviciile divine pre capŭ o corónă imperială, numindu'o totŭ cu numele vekiŭ-Mitră.*

In fine însușĭ iscalitura facsimilă a Metropolituluĭ Petru Movila denotă pre omul, a căruia mână acum tremură nu atâta de bătrînețĭ, pre cât de prea multă încordare și acțiune. Ea a fostŭ scrisă, cum se vede cu condeiŭ de pană și póte kĭar de gâscă, dupre cŭm noĭ cu toțiĭ am scrisŭ pěně la începutul jumětățeĭ a doa a acestuĭ seculŭ; și anume pěně când noĭ am începutŭ să trăimŭ numaĭ din importurĭ, care parŭ micĭ, ca și condeiul, dar devinŭ marĭ și costătóre pentru consumațiunea lor. . . . . .

Archim. Genadie Enăcénu.

— Petru Movilă Archiep. Mitropolitŭ al Kievuluĭ, al Galiţieĭ şi a tóteĭ Rusiĭ.

Publicămŭ Enciclica pastorala, ce de curêndŭ a adresat'o Inalt Prea Sânțitul Mitropolitŭ Primatŭ Clerului și Poporului românŭ, însoțită și de adresa către I. P. S. Sa a Comitetului centralŭ al Congresului economicŭ românŭ.

CALINIC

Cu mila luĭ Dumnedeŭ smeritul Archiepiscopŭ și Metropolitŭ al Ungro-Vlachieĭ, Primat al Românieĭ.

Iubitorilorŭ de Dumnezeŭ, frațĭ Archiereĭ, Cucernicilor Protoereĭ și Preoțĭ și tuturor iubitorilor de Christos pravoslavnicĭ. Chreștinĭ, fiĭ aĭ scumpeĭ nóstre Patriĭ, dar vouĕ și pace de la Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos, éră din partea smerenieĭ Nóstre bine-cuvîntare și dorință de sănĕtate și mântuire în Domnul.

Biserica și Școla sunt cele maĭ puternice mijlóce prin care s'a susținutŭ, scăpatŭ și desĕvêrșit Naționalitatea Română, până astă-zĭ; prin Biserică strămoșiĭ noștri eraŭ biruitorĭ în trecut, prin școlă ni s'a păstratŭ limba și cu ea naționalitatea. De și se pare că în timpurile depărtate n'amŭ avutŭ școlĭ, dupre Noĭ însă școlile de atuncĭ eraŭ într'o privire, maĭ bune și maĭ naționale de câtŭ cele din present. Ele nu eraŭ la arătare, nu eraŭ falnice ca astă-zĭ, pentru că vremurile grele nu permitea acésta, pentru că streiniĭ de care eram

apăsațĭ le-arŭ fi sfărămatŭ. Ele eraŭ ascunse prin Bisericĭ, prin casele preoțilorŭ și a servitorilorŭ bisericeșcı; și tocmaĭ acéstă modestie le făcea și maĭ tarĭ și maĭ naționale. Căcĭ, contopite cu Biserica, ele nu aveaŭ în vedere a insufla fiilor patrieĭ decât ceea ce este neapăratŭ omuluĭ pentru a fi bun creștinŭ, bun cetățénŭ și bun Patriotŭ. Departe de Noĭ idea de a înjosi scólele actuale; din contra, Biserica și noĭ servitoriĭ eĭ, nu ne credemŭ destulŭ de vrednicĭ a mulțumi luĭ Dumnedeŭ și a ne ruga pentru sănĕtatea și fericirea iubițilorŭ noștri Suveranĭ și a tuturorŭ bărbațilorŭ luminațĭ aĭ Românieĭ, că n'a maĭ rĕmasŭ unghiŭ alŭ țĕreĭ, unde populațiunea nóstră să nu se pótă folosi de luminile instrucțiuneĭ.

Ceea ce nu vomŭ pregeta însă de a combate din tótă inima și cu tóte puterile, este reaua direcțiune a școleĭ, este lipsa de cultură religiósă, care tocmaĭ acésta făcea tăria nóstră din trecutŭ. Pe atuncĭ școla se mărginia la ceaslovŭ, psaltire, scriere și puțin calculŭ, și cu acéstă știință se făcea minunĭ, se *strămuta și munțiĭ*, dupre disa Mântuitoruluĭ. Astă-zĭ învĕțămŭ multă, fórte multă carte, și puținĭ suntemŭ la înălțimea bunuluĭ patriotŭ, demnuluĭ cetățénŭ. Ba încă se pare, că școla a începutŭ a produce și la noĭ *materialiștĭ, socialiștĭ, cosmopolițĭ,* și chiar *Ateĭ.* — Eĭ bine, iubițilorŭ, să credețĭ că rĕulŭ atârnă nu de la școlă, ci de la direcțiunea eĭ; căcĭ direcțiunea dată astă-dĭ școleĭ este maĭ cu totulŭ în discordie cu Biserica și religiunea. Se pare că se propagă anume o sfială, o rușinare de cetirile, rugăciunile și cântările bisericeșcĭ, care în trecutŭ făceaŭ miezulŭ, sufletulŭ viețeĭ și a petrecerilorŭ părinților noștri. Apoĭ, să știe tóta lumea ca unde nu este religiune, nu este nimica bun : Nicĭ corp sănĕtosŭ, nicĭ sufletŭ curatŭ, nicĭ știință solidă, nicĭ muncă cinstită, nicĭ naționalitate, nicĭ iubire de patrie!

Arŭ fi de doritŭ ca totŭ cetățanulŭ, tot Românulŭ să cugete seriosŭ și să ia mĕsurĭ a se preîntimpina acestŭ mare rĕŭ, care provine și o să provină încă cu mare furie în viitor, de la greșita direcțiune dată școleĭ. Arŭ fi de doritŭ ca onorabilulŭ Guvernŭ să ia salutara mĕsură ca în fie-care școlă

Comunală, Preotulŭ comuneĭ să fie obligatŭ a ocupa pe şcolarĭ cu rugăciunĭ, cetirĭ şi cântărĭ bisericeşcĭ, macar odata pe sĕptĕmână — Sămbăta s. e., éră în fie-care Duminică şi sĕrbătóre, să fie cu asprime obligaţĭ, atâtŭ învăţĕtorulŭ respectivŭ, precumŭ şi preotulŭ a duce toţĭ şcolariĭ la biserică şi chiar a îndatori dintre eĭ, cu rândulŭ, să citiască şi să cânte câte ceva dintre rânduelele cele maĭ uşóre. Acest apel 'lŭ facemŭ maĭ alesŭ învĕţătorilorŭ şi preoţilorŭ, ca ambiĭ să se pună în înţelegere şi să facă împreună ceea ce găsescŭ bine şi necesarŭ pentru a însufla copiilorŭ o creşcere bună şi religiósă; şi noĭ credemŭ că onor. Guvernŭ nu va avea de câtŭ să încuragieze pe nişte asemene învăţĕtorĭ; precum şi Biserica pe nişte asemene preoţĭ. Noĭ din parte-ne amŭ şi datŭ ordine Protoiereilorŭ ca să aibă în vedere şi să ne recomande în viitorŭ pentru ranguri bisericeştĭ, numaĭ din aceĭ preoţĭ carĭ prin sfatulŭ şi stăruinţa lorŭ vorŭ face pe copiĭ să frecuenteze regulatŭ biserica, care'ĭ vorŭ învăţa să citéscă în biserică şi să cânte rugăciunĭ şi cântărĭ scurte, dupĕ putinţa lorŭ, şi maĭ alesŭ care 'şĭ vorŭ da silinţă să înveţe pe toţĭ poporăniĭ lor adulţĭ — tinerĭ şi bĕtrânĭ, bărbaţĭ şi femeĭ a se ruga luĭ Dumnedeŭ celŭ puţinŭ cu rugăciunile începĕtóre şi recitarea Simboluluĭ credinţeĭ.

Facemŭ, pentru acésta, apelulŭ celŭ maĭ caldurosŭ părinţilorŭ şi mamelorŭ, maĭ alesŭ celorŭ din comunile rurale, să stăruiască pe lângă învĕţătorŭ şi preoţĭ pentru ca să înveţe pe copiĭ lorŭ a ceti şi cânta în biserică; căcĭ nimica nu póte fi maĭ îmbucurător pentru părinţĭ de câtŭ a vedea pe miciĭ lorŭ slujindŭ D-luĭ încă din aniĭ ceĭ maĭ fragedĭ; şi nimica nu atrage maĭ multŭ bine-cuvîntarea Domnuluĭ şi norocirea în tóte privirile, decâtŭ cinstirea de Dumnezeŭ. Décă cinstirea de părinţĭ sĕ încununéză cu *viaţă bună şi îndelungată*, dar cu câtŭ maĭ vîrtosŭ cinstirea de Dumnezeŭ?! Şi afară de acésta, póte óre să fie adevĕrată cinstire de părinţĭ, fără cinstirea şi închinarea de Dumnedeŭ? Ne înşelămŭ amarŭ, dacă credemŭ acésta.

Ne adresămŭ în fine, către fruntaşiĭ satelorŭ, pe carĭ pentru aceea i-a lăsatŭ Dumnezeŭ şi maĭ deşteptĭ şi maĭ ispitiţĭ,

ca să povăţuiască pe ceĭ maĭ de josŭ şi simpli. Apoĭ, şi puterea Comuneĭ fiind în mâna lor, potŭ face ca şcóla să fie adevĕrată şcólă, şi chiar potŭ da óre-care încurajerĭ acelorŭ preoţĭ care ş'arŭ face maĭ bine datoria, — învĕţândŭ pe toţĭ a şti să se închine luĭ Dumnezeŭ ! ! !

Vĕ veţĭ întreba, iubiţilorŭ, că pentru ce ne ocupămŭ Noĭ cu nişte asemene amărunţimĭ, de a vĕ da nişte instrucţiunĭ care se parŭ cunoscute de toţĭ? Dar vĕ vomŭ rĕspunde, că tocmaĭ aice zace rĕulŭ celŭ mare, că socotimŭ cutare, şi cutare lucru — uşorŭ şi bine înţelesŭ, şi cu tóte aceste nu-lŭ facem. Eca, nimica maĭ uşor şi maĭ mângâitoriŭ, dcâtŭ a merge la Biserică, şi este óre o datorie maĭ duiósă, maĭ folositóre şi maĭ uşóră totŭ-odată, decâtŭ aceea de a ne adresa Părinteluĭ obştescŭ, séra şi diminéţa, macarŭ cu ùnŭ *Tatălŭ nostru?* Dar ne facemŭ noĭ óre asemine datoriĭ?

Pe lângă Noĭ, care ne facemŭ din cândŭ în cândŭ datoria a vĕ chema la calea cea dréptă, — vine astăḑĭ şi Comitetul central alŭ Congresuluĭ economicŭ, o grupă de bărbaţĭ mirenĭ, dar inspiraţĭ de sântulŭ adevĕrŭ, şi pune mâna pe acelésĭ rane ca şi noĭ aceştĭ bisericeşcĭ. Domniile lor facŭ unŭ căldurosŭ apelŭ către tóte feţile bisericeşcĭ ca, prin misiunea lor socială, să facă a pĕtrunde şi a desvolta adevĕrulŭ în tóte stratele societăţeĭ; ca, prin poveţe salutare şi prin îndemnurĭ părinteştĭ să aducă poporaţiunea a se întórce la bunele obiceiurĭ strămoşeşcĭ de a frecuenta biserica şi de a trimite copiĭ la şcólă; constatândŭ dd-lor că aceste două puternice mijlóce aŭ salvatŭ până astă-zĭ Naţionalitatea română.

Apoĭ, onorabilul comitetŭ alŭ Congresuluĭ economicŭ, venindŭ la afacerea economică naţională, care intră directŭ în sarcina sa, constată că:

„Femeea română care ţinea de datoria şi de onórea sa de „a avea îmbrăcată casa şi familia din mânele sale, astăḑĭ a „parasitŭ aceste mântuitóre ocupaţiunĭ, şi sleindŭ sudórea „munceĭ barbatulul eĭ, recurge la fabricate streine, năpus-„tindŭ fusulŭ şi rĕsboiulŭ, care întreţinea belşugulŭ familieĭ, „perḑêndŭ prin acésta caracterulŭ şi bunele obiceiurĭ naţio-

„nale. Că, lipsa de îndeletnicire casnică, maĭ cu sémă în „timpulŭ erneĭ, împinge pe bărbaţĭ, femeĭ şi chiar copiĭ, „a'şĭ petrece timpulŭ în stabilimente unde mare parte din „străinĭ 'ĭ îndémnă a uza de bĕuturĭ ruinătóre stăreĭ lorŭ ma„teriale şi vĕtămătóre sănătăţeĭ. — De aci alunecarea la vi„ciile cele maĭ degrădătóre. Că într'o aşa stare de cădere, „copiĭ familielorŭ numaĭ potŭ avea simţimênt religiosŭ şi „naţionalŭ, nu maĭ potŭ înţelege folósele instrucţiuneĭ şi Bi„serica şi şcóla staŭ părăsite. Munca departe de a le folosi „lor, nu servă de câtŭ a mări bogăţia acelorŭ parasite a„trase de acéstă stare de lucrurĭ".

Onorabilul comitet central economic maĭ adaugă; „Bise„rica este poporulŭ, Christos este temelia, éră clerulŭ su„fletulŭ eĭ, păstorulŭ sufletescŭ alŭ Naţiuneĭ. Noĭ credemŭ „că marea şi mântuitórea causă ce susţinemŭ, pe lângă că „este eminentŭ românéscă, este în acelaşĭ timpŭ creştinéscă. „Prin urmare este peste putinţă a nu o câştigă cândŭ Cle„rulŭ şi Biserica vorŭ da şi acesteĭ cauze concursulŭ moralŭ „ce n'a lipsitŭ a da tuturorŭ cauzelorŭ marĭ naţionale!"

Noĭ mulţumimŭ din sufletŭ onorabiluluĭ Comitetŭ central economicŭ că recunósce acestŭ adevĕrŭ, străvechiŭ pe pămêntulŭ Românieĭ, că Biserica şi Clerulŭ aŭ fostŭ totŭ-d'auna cu poporulŭ în cauzele cele marĭ naţionale. Va fi negreşitŭ şi în causa economică naţională. Tocmaĭ acestŭ apel ce ni se face, a motivatŭ acésta smerită Circulară pastorală ce adresămŭ Cleruluĭ şi credincioşilorŭ românĭ. Dar recunoscêndŭ că unica cauză a decadenţeĭ nóstre economice este desbinarea ce de unŭ timpŭ în cóce domneşte în maĭ tóte clasele şi maĭ toţĭ membriĭ societăţeĭ nóstre, şi că acestŭ rĕŭ nu a pututŭ veni de câtŭ de la înstrĕinarea poporuluĭ de Biserică, facemŭ şi Noĭ, la rêndulŭ nostru, apelulŭ celŭ maĭ căldurosŭ atâtŭ aceluĭ onorabilŭ Comitetŭ, cumŭ şi tuturorŭ Bărbaţilorŭ de Stat, ca să influenţeze, să stăruiasca, ca să se pună unŭ intimŭ acordŭ între Biserică, Şcólă şi Stat; căcĭ numaĭ aşa, întrunindŭ puterile, vomŭ combate orĭ ce rĕŭ.

Noĭ din partea Bisericeĭ îndemnămŭ şi sfătuimŭ pe toţĭ preuţiĭ a sprijini totŭ ce este naţionalŭ şi totŭ ce tinde la în-

curajarea industrieĭ şi la îmbogăţirea morală şi materială a Naţiuneĭ, şi în unire cu Comitetele economice laice, să depună tóte silinţele spre a combate luxulŭ în îmbrăcăminte de caracterŭ strĕin, şi a susţinea adoptarea portuluĭ vechiŭ naţionalŭ eşitŭ din munca nóstră propriă.

Indemnămŭ şi îndatorimŭ pe toţĭ preoţiĭ din Eparhia Nóstră să întrebuinţeze tótă buna-voinţă pentru propagarea cultureĭ şi a industrieĭ naţionale, şi pentru stărpirea corupţiuneĭ în tóte privinţele.

Să facemŭ, iubiţilorŭ preoţĭ, în interesulŭ naţiuneĭ, ceea ce facŭ şi alţĭ preoţĭ pentru Naţiunile lorŭ. Maĭ alesŭ în ţĕrile civilisate, suntŭ societăţĭ întinse, fundate din iniţiativa Cleruluĭ, spre a combate orĭ ce rele care degradéză Naţiunea şi a încuraja totŭ ce vine în profitulŭ eĭ. Şi óre nu s'arŭ putea face şi la noĭ aşa? Negreşitŭ că s'arŭ putea; ni trebue numaĭ voinţă statornică.

Spre acésta vĕ facemŭ iubiţilorŭ, îndemnurile cele maĭ stăruitóre din partea Bisericeĭ şi în numele intereselorŭ celorŭ maĭ vitale a scumpeĭ nóstre naţiunĭ. Dorimŭ numaĭ ca apelulŭ Nostru să găsiască rĕsunetŭ în inimele tutulorŭ fiilorŭ Patrieĭ.

Darulŭ Domnuluĭ Nostru Iisus Christos şi dragostea luĭ D-ḑeŭ şi Tatăluĭ şi împartăşirea Sântuluĭ Duhŭ să fie cu voĭ cu toţĭ.

CALINIC.

Eca şi adresa Comitetuluĭ centralŭ al Congresuluĭ economicŭ :

Inalt Prea Sânte,

Cunoscutŭ Vĕ este starea economică a ţĕreĭ nóstre, care reclamă pentru inbunăţirea eĭ o energică lucrare de la toţĭ fiiĭ sĕĭ.

Congresul economic întrunitŭ din iniţiativă privată la Iaşĭ în luna luĭ Octombre trecutŭ, ş-a luatŭ greua, spinósă dară patriotică sarcină,

de a lucra prin tóte mijlócele de a aduna tóte forţele risipite, de a pune în mişcare tóte simţămintele naţionale, ca prin sacrificiĭ de tot felul, prin forţe unite şi printr'o direcţiune raţionată, să pótă ajunge la o stare economică maĭ bună prin muncă şi morală.

Comitetul Congresuluĭ în compunerea Comitetelor districtuale, face căldurosul sĕŭ apel la tóte feţele bisericeşcĭ, care prin misiunea lor socială, sunt în posiţiune a face să pătrundă şi să desvolte adevĕrul în tóte stratele societaţiĭ.

Prin poveţe salutare şi prin indemnurĭ părinteşcĭ, să aducă poporaţiunea a reveni la bunele obiceiurĭ strămoşeşcĭ de a frecuenta Biserica şi de a trimite copiĭ la şcólă, aceste doue puternice razăme, care aŭ salvat naţionalitatea română până astă-ḑĭ, şi de a întări aceste simţăminte neaparate pentru lupta de existenţă ce, ca orı-ce popor, suntem datorĭ să susţinem spre a nu cădea în prăpastia nimicireĭ, în care nepăsarea ne tăresce.

Femeia română, care ţinea de datoria şi de onórea sa, de a avea îmbrăcată casa şi familia din mânile séle, astă-ḑĭ a părăsit aceste mântuitóre ocupaţiunĭ, şi sleind sudórea munceĭ bărbatuluĭ eĭ, recurge la fabricate streine, năpustindŭ fusul şi resboiul, care întreţinea belşugul familieĭ, perḑêndŭ prin acesta caracterul şi obiceiurile naţionale.

Lipsa de îndeletnicire casnică, maĭ cu sémă în timpul erneĭ, înpinge pe bărbaţĭ, femeĭ şi chiar copiĭ a'şĭ petrece timpul în stabilimente, unde mare parte din streinĭ îĭ îndeamnă a uḑa de bĕuturĭ ruiuătóre stăreĭ lor materiale şi vătămătóre sănătaţeĭ.

De aci alunecarea la viciurile cele maĭ degrădătóre.

Intr'o aşa stare de decădere, copiĭ familielor nu maĭ pot avea simţămêndŭ religiosŭ şi naţional, numaĭ pot înţelege folósele instrucţiuneĭ şi Biserica şi şcóla staŭ părăsite. Munca departe de a le folosi lor, nu servă de cât, a mări bogăţia acelor parasite atrase de acéstă stare de lucrurĭ.

Biserica este poporul : Christos este temelia, iar clerul sufletul eĭ, păstorul sufletescŭ al naţiuneĭ. Noı credem că marea şi mântuitóre cauḑă, ce susţinemŭ, pe lâugă că este eminentŭ românéscă, este în acelaşĭ timpŭ creştinéscă. Prin urmare este peste putinţă a nu o câştiga, cândŭ clerul şi Biserica vor da şi acesteĭ cauze concursul moral, ce n'a lipsit a da, cu deosebire sub păstoria Inalt Prea Sânţieı Vóstre tuturor cauḑelor marĭ naţionale.

Comitetul Congresuluĭ luându-şĭ libertatea a se adresa şi la Inalt Prea Sânţia Vóstră, pune tóte speranţele în Inaltul Vostru simţamênt de iubire pentru poporŭ, şi vĕ rógă, ca să îndemnaţĭ pe tot Clerul Român, să întrebuinţeze tótă puterea spirituală, pentru a face, ca po-

porul să revină la mântuitórele simţăminte religióse şi naţionale prin inbunătăţirea stăreĭ luĭ moralĕ, care va aduce după sine inbunătăţirea luĭ materială.

Bine-voiţĭ, vĕ rugămŭ, Inalt Prea Sânţite, a primi mărturisirea simţimêntelor nóstre de iubire şi respectŭ fiesçŭ.

Preşedinte : **C. Porumbaru.** — Vice-Presedinte : *H. Lupaşcu.* Membriĭ : *C. Troténu, D. C. Butculescu, T. Nica, G. Missail, C. I. Arion.*

Revista eclesiastică din Cernăuţĭ „**Candela**“ în No. IV an. II depre luna Aprilie anul curentŭ ni aduce unŭ Actŭ, nu unŭ articulŭ, provenitŭ din pana uneĭ persóne de cea maĭ mare autoritate, care studiază starea actuală a Bisericeĭ ortodocse ecumenice şi tot-o-dată arată şi mijlócele de întrodusŭ, pentru ca Biserica luĭ Christos să fie mare şi prosperă. Noĭ cu celŭ maĭ profundŭ respectŭ pentru Platonul acestuĭ Actŭ şi adevĕrurile, conţinute de dînsul, punemŭ înaintea cetitorilor noştri întréga cuprindere a Actuluĭ, pentru ca cu toţiĭ să ne învĕţămŭ, că ceĭ de sus aŭ şi trebue să aibă vederĭ maĭ înalte, şi vocea lor este echoul uneĭ Bisericĭ întregĭ.

Funcţionarea organismelor ierarchice în Biserica ortodocsă.

Sanctitatea Sa „*Ioachimŭ cu mila luĭ D-ḑeŭ Archiepiscopŭ Constantinopolăĭ şi Patriarchŭ ecumenicŭ*“ a adresatŭ „*Prea sânţituluĭ Metropolitŭ al Ungro-Vlachieĭ şi tuturor respectabililor Ierarchĭ din păzitul de D-ḑeŭ Regatŭ al Românieĭ*“ uă carte sinodală dintr'a 10 Iuliŭ 1882 Nr. 3185, subscrisă şi de doĭ-spre-ḑece Archiereĭ, precum se vede, membri aĭ St. Sinodŭ patriarchalŭ. Acéstă carte sinodală cuprinde unele observărĭ de reprobare, pentru că P. S. Ierarchĭ aĭ bisericeĭ ortodocse din Regatul Românieĭ „*în 25 Marte a. t. proceseră la sĕvîrşirea sânţiriĭ St. Mirŭ în catedrala Mitropolieĭ din Bucurescĭ, cu ignorare de puterea* (lor) *spirituală şi canonică faţă cu tronul patriarchalŭ, apostolicŭ şi ecumenicŭ, precum şi alăturea cu ordinea, ceea ce din vechime are putere în acéstă privinţă*“.

Precum se vede din diresul aceleĭ cărţĭ sinodale, St. Scaunŭ patriarchalŭ se pare, că susţine, cumcă sânţirea miruluĭ ar fi prerogativa Sa esclusivă, cumcă prin urmare tóte Mitropoliele, şi prin acestea tóte Episcopiele ortodocse, — fără deosebire, de sûntŭ de prin provinciele otomane şi aprópe de Constantinopole, séŭ de prin ţĕrĭ şi state suverane şi cu biserice ortodocse autochefale, — să priméscă St.

Mirŭ numaĭ câtŭ de la Biserica patriarchală din Constantinopole. Este așa-dară esplicabilă *„întristarea și supĕrarea"* St. Scaunu patriarchalŭ pentru sânțirea Miruluĭ, sĕvîrșta în 25. Marte a. t. de P. S. Ierarchı aı Bisericeı ortodocse din Regatul Românieı, pentru ca Curia patriarchală, care vedea cu placere pre trămișiı Metropolielor românescĭ venindŭ din când în când la Constantinopole după St. miru, de aice înainte va ținti înzadarŭ ochiı spre țĕrmurile Dunariĭ, ca să védă, de nu vine vr'unu călugeru din pamêntul celu, bine-cuvêntatu al Românieı, de unde curgea óre-când *„miere și lapte"* în josŭ spre cetatea marelui Constantinŭ, precum și spre multe alte localitațı de pietate din Orientu, maĭ cu séma de când geme orientul și cu dînsul biserica ortodocsă de pe acolo sub barbarismul Musulmanilor.

Cu tóte că acéstă pretențiune și dorință a St. Scaunŭ patriarchalŭ, care în cartea sinodala din 10 Iuliu a. t. se numesce *„ordine* (regula) *conformă usuluĭ străvechiŭ bisericescŭ"*, s'ar putea rațima celŭ multu pe unele momente de oportunitate, Sanctitatea Sa Archiepiscopul de Constantinopole și Patriarchul ecumenicŭ, pre lângă cuvintele din cartea I. a St. Ap. Petru c. V. v. 1. precum și din epistola St. Ap. Paul către Corinteni c. XIV. v. 10, și către Timoteiŭ c. II. v. 22—26, invóca și canonul 34. apostolicu câtu și canonul 28. al Sinoduluĭ al patrule ecumenicŭ din Calcedonu, din care canóne va sa deducă dreptul de supremațiă administrativă a Scaunuluĭ Constantinopolitanŭ preste biserica ortodocsă din Regatul Românieĭ, dreptu ĭerarhicŭ, carele s'ar fi nesocotitŭ prin sevîrșirea sânțiriı Miruluĭ în Biserica Metropolieı din Bucurescĭ.

Dupŭ ce respectiva carte sinodală a Scaunuluı patriarchalŭ deveni, prin organele de publicitate, la cunoscință în tóte părțile bisericeı ortodocse, se ascepta de toțı, că Ierarchia bisericeĭ ortodocse din Regatul Românieı să deĭe unŭ respunsŭ apologeticŭ la acelu actu agresivŭ alŭ Curieı Constantinopolitane.

Acésta a și urmatŭ fără întârdiare.

St. Sinodu alu Bisericeĭ ortodocse din Regatul Românieĭ, adunatŭ în Bucurescĭ, în ședința dintr'a 23 Noembre a. t. a votatŭ cu unanimitate și a subscrisu unŭ *„Actŭ Sinodalŭ despre Autocefalia Bisericeĭ ortodocse Române și relațiunile eĭ cu Patriarchia de Constantinopole"*, carele este publicatu prin jurnalul periodicŭ eclesiasticŭ *„Biserica Ortodocsă Română"* Nr. 12. din anul 1882. In acestŭ actŭ sinodalu, diresŭ cu multă cunoscință de causă și erudițiune dogmatică, canonică și istorică, reflectândŭ Ierarchiı Românĭ la tóte câte suntŭ cuprinse în epistola patriarchală și, precisândŭ înțelesulu cuvintelor loŕ din locurile citate ale S-teĭ scripture și ale Can. 34. apostolic și 28. al Sinoduluĭ al 4. ecumenicŭ se desfășură originea, pusecĭunea autonomă și Autocefalia bisericeĭ ortodocse din Principatele Române, éră după

ce ilustréză relaţiunile faptice, precum eraŭ ele între Metropoliele pamêntene şi Patriarchia din Constantinopole, termină cu următórea dechiaraţiune:

„St. Sinodŭ alŭ bisericeĭ ortodocse române, pe temeiul istorieĭ nóstre românescı, pe temeiul legislaţiuniĭ nóstre moderne, pe temeiul demnităţiı statuluĭ românŭ şi al demnitaţiĭ naţiunii românescı, declara susŭ şi tare, că biserica română ortodocsă a fostŭ şi este autocefala în cuprinsul teritoriuluĭ Românieĭ, şi niciĭ o autoritate bisericéscа străină nu are dreptŭ, a ne impune ceva. Nu avemŭ nevoiă, a fi din nou recunoscuta de cine-va autochefalia nóstră bisericésca; ea este unŭ faptŭ istoricŭ îndestulătoriŭ pentru noĭ şi pentru ceĭ ce ne iubescu şi voiescŭ a fi cu Biserica şi cu Statul nostru în relaţiunı amicale. Astŭfelŭ stamŭ şi astŭ-felu vomŭ sta, cât va fi în noĭ uă suflare şi nimica nu ne va urni din acéstă posiţiune".

„Declarămu tot-odată, că noĭ apĕrândŭ Autocefalia bisericeĭ nóstre de orĭ ce presiune din afară, nu voimŭ a ne despărţi de întregimea bisericeĭ ortodocse. Noĭ pastrămŭ acelea-şĭ doctrine bisericescı, aceea-şĭ disciplină, acela-şĭ cultŭ divinŭ, care le-am moscenitŭ de la părinţiı noştriı, şi care sûntu comune bisericeı ortodocse din tóte ţĕrile. Noĭ recunóscemŭ în Patriarchia din Constantinopole unŭ centru moralŭ, de unde trebuie să purcédă direcţiunea în tóte cestiunile de interese generalŭ al întregeĭ biserice ortodocse, în privinţa dogmelor, a disciplineĭ, a culturuĭ. Patriarchia póte la trebuinţă să ne consulte şi pre noı în asemine materiı; putemŭ şi noı în asemine casurĭ să o consultămŭ. Patriarchulu este socotitŭ la noĭ ca primul Ierarchŭ alu bisericeĭ ortodocse, şi Metropoliţiı noştri îlŭ pomenescŭ la sântele serviciĭ, implorându'ĭ de la Dumnezeŭ *pace, sănătate, onóre, viaţă îndelungată şi povăţuire a bisericeĭ pe calea cea dréptă.* Vomŭ priimi dela acest centru bisericescŭ cu dragoste chiar poveţuirĭ spirituale de folosŭ naţiuniĭ şi bisericeĭ nóstre. Dorimŭ însĕ ca corespondinţa nóstra bisericéscă să fie în formele obicĭnuite la noĭ şi cerute de demnitatea reciprocă".

Cu asemenea putere de argumente combate St. Sinod al Bisericeĭ Române în cele ulterióre ale Actuluĭ sĕu sinodalu pretenţiunea St. Scaunŭ Patriarchalŭ, referitóriă la procurarea St. Mirŭ din Constantinopole, invocândŭ Can. 6. al Sinoduluĭ Cartaginénŭ, reflectândŭ la considerărĭ dogmatice despre plenitudinea puteriĭ Episcopuluĭ relativă la sĕvêrşirea S-teĭ Taine ale legiĭ celeĭ noue, şi provocêndu-se la pracsa Metropolielor ortodocse din Rusia, Austria şi de prin alte state suverane şi ţĕrĭ neatârnate de Pórta otomană.

Acéstă supunere, ilustrată şi prin unele momente istorice de pe terenul bisericeĭ proprie, este însoţită de următórea declaraţiune:

„In acéstă convingere, bazată pe Canóne, pe istoria generală a bi-

sericeĭ ortodocse şi pe istoria bisericeĭ nóstre, precum şi pe însemnătatea dogmatică şi pe esemplul altor bisericĭ autocefale, noĭ am decisŭ a sĕvêrşi în România, în biserica catedrală a primeĭ Mitropoliĭ, sânţirea Miruluĭ, după rânduiala stabilită întru acésta de Biserică, şi după cum se face şi la alte bisericĭ autocefale. Acéstă decisiune este neştrămutatŭ pentru tot-d'auna, pînă cândŭ va esista Biserica ortodocsă a naţiuneĭ române".

Lumea ortodocsă, după cum se vede din organele de publicitate bisericescĭ de prin alte ţerĭ, informându-se de aceste două acte sinodale, nu a pregetatŭ a consimţi pe deplinŭ cu apĕrarea causeĭ de Autocefaliă a Bisericeĭ ortodocse din Regatul Românieĭ contra agresiuneĭ ierarchice, încercate din partea Scaunuluĭ patriarchalŭ, criticândŭ emanaţiunile Constantinopolitane din maĭ multe puncte de vedere.

Cartea sinodală a St. Patriarchie ecumenice dintr'a 10. Iuliŭ 1882 Nr. 3185, după cum e dirésă, a suprinsŭ şi cercurile inteligenţeĭ bisericescĭ din provincia Metropolieĭ nóstre Bucovinene; pentru aceea, cetind'o cu multă luare aminte, ne-am, întrebatŭ, óre ast-felŭ de Carte a eşitŭ întru adevĕrŭ din sanctuariul Bisericeĭ Marĭ de Constantinople, care este chiămată a fi centrul ortodocsieĭ şi Instanţa supremă a Bisericeĭ ortodocse ecumenice? Reculegêndu-ne însă maĭ apoĭ şi recunoscêndŭ, că autenticitatea aceluĭ documentŭ nu póte fi trasă la îndoială, ne veni a presupune, că Curia patriarchala numĕră şi astă-dĭ, precum făcea în vechime, pre locuitoriĭ ţĕrilor din astă parte de Dunăre la popórele barbare, séŭ că póte Constantinopolea, de cândŭ geme sub tirania musulmană, e cuprinsă de negură chiarŭ în afacerĭ religionare. Dacă e una séŭ alta dintre aceste două, séŭ că póte vre una a treia încă maĭ neasceptată, nu vomŭ să urmărimŭ şi să discutămŭ. Asta însă trebuie să o spunemŭ, cum că ar fi fostŭ maĭ bine, dacă actul sinodalŭ din 10 Iuliŭ a. t. ar fi remasŭ acoperitŭ de pulbere în archivele Patriarchieĭ, pentru că publicându-se şi *„ajungêndu-ĭ vestea în totŭ pămêntul, éră graiurile luĭ pînŭ la marginele lumiĭ"*, contrariĭ Ortodocsieĭ au că batŭ în palme, aŭ că celŭ puţinŭ clatină din capŭ din compătimire, pe cândŭ totŭ sufletulu ortodocsŭ se vede pĕtrunsŭ de durere şi mâhnire adâncă.

Şi cum să nu se măhnéscă creştinul ortodocsŭ, cetindŭ respectiva Carte patriarchală, care după diresul eĭ, e însuşită, maĭ multŭ a rĕsipi, decâtŭ a aduna turmele cuvêntătóre ale luı Christosŭ? maĭ vîrtosŭ a distruge, decum a întări părţile singuratice ale edificiuluĭ bisericeĭ ecumenice? maı multu a înnăduşi de cât a împrospata activitatea organelor Bisericeĭ ortodocse? Cum inteligenţa ortodocsă, vĕrsată în sciinţele juridice şi politice, să nu deplângă astŭ-felŭ de stare, dacă din centrul Bisericeĭ se emitŭ sentinţe în contra uneĭ Ierarchiĭ,

precum e cea din Regatul României, numaĭ câtŭ pe niscarĭ informaţiunĭ trase de prin ḑiare? Cum să nu surprindă pre teologiĭ canoniştı din Rusia, Austria, România, Serbia, Bulgaria şi Grecia, dacă St. Scaunŭ patriarchalŭ, cu ignorarea Can. 6. al Sinodulu de Cartagena, întăritŭ împreună prin Can. 2 al Sinodulu ecumenicu al doilea, se provócă la datina, după care Metropoliţiĭ şi Episcopiı din părţile, domnite de Pórta otómană, primescŭ St. Mirŭ de la Patriarchiă, spre a înfera Ierarchia din Regatul României cu inculparea, că *contravine ordiniĭ eclesiastice* în privinţa St. Mirŭ?

Impreună cu St. Sinodu alŭ Bisericeĭ ortodocse din Regatul României recunóscemŭ şi noı „în Patriarchia din Constantinopole unŭ Centru moralŭ, de unde trebue să purcédă direcţiunea în tóte cestiunile de interesŭ generalu al întregeĭ Biserice ortodoxe în privinţa dogmelor, a disciplineĭ şi a cultuluĭ". Maĭ adăogamŭ însă cum că modul, în care să se dea acea direcţiune, nu este ertatŭ a fi *dictatorialŭ séŭ monarchicŭ*, precum face Curia papală din Roma, ci în spiritul sinodalitaţiĭ bisericescĭ, adică cu consimţimêntul *Episcopatuluĭ ortodoxŭ*, şi dacă, după starea lucrurilor, ar fi cu anevoie conchiamarea Ierarchilor de prin ţĕrile mai depărtate, atuncı Scaunulŭ Patriarchalŭ se póte folosi de *consensu eclesiae dispensae*, precum se făcea şi în vechime.

Anume în causa sânţiriĭ Miruluĭ, dacă Scaunulŭ patriarchalu ar fi avêndŭ motive cumpenitóre pentru opiniunea sa, se cere *consensul* Episcopatuluĭ ortodocsŭ cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, de óre-ce acéa *opiniune*. numită în cartea patriarchală *ordine*, contraḑice Can. 6. al Sinoduluĭ de Cartagena şi interpretăriĭ acestuı canonu, aprobate în Pidalionŭ de Sinodul patriarchalu în Augustŭ 1802. Dacă St. Scaunŭ ecumenicŭ, prin ceea ce tinde a susţinea în epistola sa din 10 Iuliŭ a. t., nu numaı că devine în contrazicere cu sine, ci cu teoria sa, numită *„ordine conformŭ unuĭ usŭ străvechiŭ"*, sta isolatŭ în biserica ortodocsă, pentru că afară de pracsa de prin ţĕrile creştinescĭ, atinsă în actul sinodialŭ al P. S. Ierarchĭ Românĭ, aflămŭ şi aserte contraḑicătóre, şi anume:

In rânduiala pentru ferberea şi sânţirea Miruluĭ, tipărită în Moscva la anul 1876 pag. 8. cetimŭ în traducerile urmatóre: „Dupa aşeḑemêntul S-teĭ Biserice, sânţirea Miruluĭ se póte sevîrşi numaĭ câtu de Arhiereĭ, ca ceĭ maĭ de aprópe următorĭ aı apostolilor, cariĭ singurı sĕvârşiaŭ impunerea mânelor spre împărtăşirea credincioşilor de darurile Spirituluĭ Sântŭ. Pentru aceea şi ferberea Miruluĭ se póte face numaĭ câtŭ acolo, unde petrece Archiereul. Dară fiind-ca nu se potu afla pretutindene materiele pentru compunerea Miruluĭ, fiindu unele rare şi scumpe, pentru aceea în Sinodul de Moscva din anul 1675 s'a aşezatŭ ca să se sĕvîrşéscă ferberea şi sânţirea Mirulu în Moscva, capi-

tala și centrul Rusieĭ și în Chiev, unde se sĕvîrșia (Mirul) maĭ înainte de Moscva".

Pe aceea-șı óră, ca biserica ortodocsă din imperiul Rusieĭ, susținŭ în depilnă vigóre Can. 6. al Sinoduluĭ de Cartagena cele treĭ Metropoliĭ ale bisericeĭ ortodocse din monachia Austro-Ungară.

Renumitul Canonistŭ și Teologŭ, de eternă memorie P. S. Archiepiscopu și Metropolitu Andreiŭ Șaguna, carele în Cartea tipărită în Sibiu în a. 1865, publică în traducere românéscă „*Rânduiala chirotonieĭ nouluĭ Episcopŭ*" și împreună cu acésta „*Rânduiala la facerea și sânțirea St. Mirŭ*", scrie în „Compendiul dreptuluĭ canonicu, tipăritŭ în Sibiŭ în 1868, la secțiunea despre sĕcrămêntul Chrismeĭ așa: „Sacramêntul confirmațiuniĭ cu St. Mirŭ are după așeḑămintele bisericeĭ nóstre doĭ ministri (Can. 6. Cartagenénŭ); unul este ministrul preparatoriŭ (sânțitoriŭ), éră cel-l-altŭ aplicătoriŭ. Acelu (sânțitoriŭ) este Episcopul eparchialŭ, carele Mercurĭ în sĕptĕmâna patimelor Mirul prepară și Joĭ la St. liturgiă îlŭ sânțesce; éră acesta (ministru aplicătoru) este preutul parochialŭ, carele, primindŭ St. Mirŭ de la Episcopulŭ sĕŭ, îlŭ conservă în biserică, spre miruirea celor noŭ botezațĭ".

De asemenea cetimŭ în precuvêntarea la „Rânduiala" pentru prepararea ferberea și sânțirea Miruluĭ", compusă de P. S. Silvestru Archiepiscopul și Metropolitul Bucovineĭ și Dalmațieĭ; „Prepararea chimica și sânțirea sacramentală a miruluı (chrismeĭ) este în sânta nóstră biserică ortodocsă unŭ reservatŭ alŭ Episcopatuluĭ (Can. 6. al Sinodului de Cartagena; S. Simeon Tesalonicul despre St. Taină cap. 71; Euchologiul bisericeı orientale de Iachobŭ Goar pag. 627—647.) Eră aplicarea sacramentală sĕŭ ungerea cu St. Mirŭ a celor noŭ botezațĭ, care este sigiliul (pecetea) daruluĭ Duhuluĭ Sântŭ, se face după pracsa cea din vechime a bisericeĭ ortodocse și de Presibiterul parochialŭ. Din punctul de vedere dogmaticŭ și canonicŭ, fie-carele Episcopŭ eparchiotu este îndreptățitŭ, a sĕvîrși prepararea și sânțirea Miruluĭ; dupa pracsa bisericéscă însĕ se face sânțirea sacramentală a chrismeĭ pe la bisericele maĭ marĭ ale creștinătățiĭ, adică pe la St. Patriarchie și Mitropolie maı însemnată, dintre aceste din urmă, maĭ cu sémă pe la St. Metropolie ale bisericelor autochefale, de la care se împarte St. Mirŭ Episcopielor sufragane, spre împărțire ulterióră pe la bisericele parochiale".

Dacă de la Metropoliele ortodocse din Serbia, Muntenegru și Bulgaria maĭ perigrinéza și astă-ḑı călugăriĭ după St. Mirŭ la Constantinopole, nu ne este cunoscutŭ, înverșunarea însĕ, cu care Ierarchia ortodocsă din Regatul Grecieĭ a combătut și a respinsŭ pretențiunea Scaunuluĭ patriarchalŭ, relativă la St. Mirŭ, ne este în memoriă și noĕ celor de pe aice, și âncă maĭ bine Curieĭ St. Scaunŭ ecumenicŭ.

Mărginindu-ne pe lângă aceste spuse în afacerea, sulevată de S-ta nóstră Patriarchiă Constantinopolitană, mărturisimŭ că nu ne-a fostŭ scopul, de a secunda pre P. S. Ierarchĭ ai bisericeĭ ortodocse din Regatul Românieĭ întru apĕrarea puseciunil de autonomia şi autochefaliă a acesteĭ biserice, pentru că St. Sinodu alŭ Bisericeĭ Române prin actul sinodial din 23 Noembre 1882 s'a fortificatŭ canonicu în contra uneĭ agresiunĭ ierarchice, verĭ din care parte, atâtŭ de bine, încâtu n'are lipsă de óre-care sucursŭ.

Scopulŭ nostru principalŭ, suscitatŭ prin afacerea, sulevată de Curia patriarchală, care ne-a umplutu de mâhnire şi despre care susţinemu, că ar fi fostŭ maĭ bine, de nu s'ar fi sulevatŭ, este, de a atrage atenţiunea Ierarchiei bisericei nóstre ortodocse de pretutindene, nu voimŭ să ḑicemŭ, anomaliele, ci la *stagnaţiunea funcţionariĭ organismuluĭ s. nóstre biserice ortodocse faţă cu pericolele iminente pentru ortodocsiă în genere*, precum şi la necesitatea uneĭ reprospetari a organismelor ierarchice după referinţele şi recerinţele actuale ale bisericeĭ.

Organismul bisericeĭ ortodocse, dupa cum s'a desvoltatŭ în seceliĭ anteriorĭ aĭ creştinismuluĭ şi s'a stabilitu maĭ apoĭ în St. Sinóde ecumenice şi locale, stă pênĕ astă-ḑĭ intacte, şi aşeḑĕmintele canonice, adunate şi publicate în limbele principale ale bisericeĭ, servescu de îndreptărĭ în privinţa doctrineĭ, a culturuĭ şi a disciplineĭ, încâtu biserica ortodocsă ecumenică, rămurită în biserice locale (naţionale) din feluritele ţĕrĭ, conservă caracterul dogmaticŭ şi canonicŭ de una sântă, catolică (sobornicéscă) şi apostolécă a luĭ Christosu Biserică.

Inchiăgarea Evangelică şi desvoltarea istorică a organismului bisericescŭ în formele ortodocsieĭ a urmatu, după cum e cunoscutŭ, în timpul clasicŭ al bisericeĭ crestinescĭ, pe uă parte cu privire la întinderea geografică a imperinluĭ Romanŭ, éră pe altă parte cu considerare la referinţele faptice sociale şi chiarŭ politice din acelŭ imperiŭ, numitŭ al *„lumiĭ“*. Pênĕ ce statul Romanŭ încreştinatŭ statù în putere, şi organismul bisericescu funcţiona regulatŭ spre fericirea popórelor crestinescĭ. Insĕ-şĭ comunitaţile bisericescĭ de peste margigile imperiuluĭ, de şi se ḑice de dênsele în canónele sinodale, că le este ertatŭ a se organisa după împrejurările locale, se conformau, pe câtŭ se póte, după organismul bisericescu din launtrul imperiului, pre carele se răḑimaŭ.

Eră după sfâşierea colosuluĭ imperiŭ Romanŭ în unŭ imperiu resăritênŭ şi altul occidentalŭ şi după derîmarea succesivă şi a unuia şi a celuĭ-l-altŭ; după desbinarea Scaunuluĭ Patriarchalŭ de Roma cu creştinătatea din ţerile occidentale de comunicaţiunea ierarchica cu cele patru Scaune patriarchale din orientŭ; după căderea popórelorŭ crestineseĭ din Asia Egipetŭ şi Europa orientală sub potestatea Ca-

lifilor mohamedanĭ, care tindéŭ a stinge creştinismul, — sub astŭ-felŭ de urgiă grea a fanatismuluĭ musulmanŭ deveni peste putinţă funcţionarea normală a organismuluĭ bisericescŭ. Intre aceste sórele ortodocsieĭ creştinescĭ rĕvĕrsândŭ radele sale peste popórele nordice, se constituiră, în conformitate cu delineamintele canonice universale, biserice particulare, carĭ nu numaĭ că susţinéŭ relaţiunile canonice cu corpul bisericeĭ ecumenice, ci, pre câtŭ era cu putinţă îĭ veniaŭ şi în ajutorŭ prin mijlóce morale şi materiale, spre a'lŭ susţinea în viéţă şi activitate.

Cu tóte aceste, de şi cătuşele tiranieĭ fanatismuluĭ politico-religiosŭ al musulmanilor, care stingŭ de câte-va vécurĭ trupina pomuluĭ ortodocsieĭ, aŭ maĭ slăbitŭ în vécul presentŭ, totu-şĭ starea bisericeĭ ortodocse din părţile orientuluĭ este apĕsată şi deplorabilă, şi pentru aceea organismul eĭ nu funcţionéză aşa, că centrul corpuluĭ bisericescŭ să desvolte viaţa propriă canonică, şi că de acolo să se pótă rĕvĕrsa însufleţire şi în organele maĭ depărtate ale bisericeĭ ecumenice (catolice). Pentru că ce autoritate şi putere morală póte avea St. Scaunŭ patriarchalŭ în biserica ortodocsă şi chiarŭ în relaţiunĭ obveniente cu puterile sĕculare de statŭ, dacă Archiepăstoriĭ supremĭ se punŭ şi se depunŭ după buna-placerea Vizirilor Porţeĭ otomane? Cum şi pênĕ când să prospereze ramiĭ pomuluĭ viéţeĭ creştinescĭ, dacă trupina, la a căreia rădăcină dace securea islamuluĭ, nu le póte mijloci sucurile evangelice? şi cum nu vor seca aceste sucurĭ de viéţă, dacă înşi-şĭ lucrătoriĭ, chiemaţĭ a cultiva şi a susţinea în vigóre pomul ortodocsieĭ, nu vor fi de ajunsŭ nicĭ după numĕrŭ nicĭ dupĕ puterea morala? Orientul peste totŭ, a căruia cheie se dice a fi cetatea Mareluĭ Constantinŭ, devine totŭ maĭ interesantă nu numaĭ câtŭ în privinţa politică seculară, ci şi în cea relegionară; pentru aceea şi Catolicismul Papalŭ şi Protestantismul Anglicanŭ, aĭ cărora misionarĭ foiescŭ prin ţĕrile orientale, întindŭ pe întrecute reţelele confesionale, nu aşa spre păscuirea necredincioşilor, ci maĭ vîrtosŭ spre a încurca într'însele pre fiiĭ bisericeĭ ortodocse. Şi óre St. Scaune patriarchale şi în genere Ierarchia ortodocsă de prin acele ţĕrĭ posede saŭ cugetă a câsciga aceea putere morală, ca să pótă da pieptu cu astŭ-felŭ de agresiunĭ confesionale? Biserica naţională din Regatul Grecieĭ, constituindu-se înainte de câte-va decimĭ, în înţelesul Can. 38 şi 39 al Sinoduluĭ al VI, ca biserică autonomă în cuprinsulŭ unuĭ statŭ autonomŭ, óre atitudinea încordată din partea Scaunuluĭ patriarchalŭ în contra Sinoduluĭ din Atena era dictată de interesele bine înţelese ale ortodocsieĭ? Comunităţile ortodocse din Bulgaria, Macedonia, Tesalia... se plângŭ de timpŭ îndelungatŭ pentru impunerea de episcopĭ şi preoţĭ grecĭ, care nu cunoscŭ limba popórelor respective. Ore desconsiderarea acelor plângerĭ este canonică şi justificată din punctul de vedere al

prosperităţiĭ religionare? Maĭ de-ună-ḑĭ ne anunţară ḑiarele relegarea la Monastire a Metropolituluĭ din Sofia; éră, dupe depunerea Metropolituluĭ din Belgradŭ, Episcopiĭ din Serbia dându-şĭ demisiunile, biserica din noul regatŭ este în presentŭ fără de Archiereĭ. Óre Scaunul ecumenicŭ are cunoscinţă de aceste lucrurĭ deplorabile? Şi óre a cercatŭ a interveni pentru aplanarea lor?

La aceste întrebărĭ, rĕspunsurile nu potŭ să fiă decâtŭ negative. Şi scăderile atinse şi multe altele în funcţionarea individualităţilor ierarchice nu suntŭ de trasŭ pe séma organismuluĭ bisericescŭ, ci ele decurgŭ maĭ vîrtosŭ de la puţina considerare a principielor canonice, pe care e urḑitŭ sistemulŭ de administraţiune al Bisericeĭ ortodocse în genere.

După organismul canonicŭ al Bisericeĭ ortodocse-ecumenice, abstrăgêndŭ de la unele canóne, direse parte după recerinţe locale, parte cu privinţă la referinţele politice şi sociale de pe atuncĭ, suntŭ precisate nu numaĭ câtŭ puseciunile canonice ale Episcopielor, Metropolielor şi Patriarchielor şi relaţiunile lor reciproce, ci şi delineamintele relative la unitatea bisericeĭ în dogmele credinţeĭ, cultul liturgicŭ şi în morala evangelică. Însĕ-şĭ bisericele de prin statele suverane, numite *„autochefale“* séŭ după noĭ, *autonome*, de şi în contra constituiriĭ lor Scaunul patriarchalŭ a făcutŭ în trecutŭ şi face şi astă-ḑĭ opusĕciune, suntŭ prevĕḑute cu aşeḑĕmintele sinodale şi puse în relaţiunĭ defipte atâtŭ cu Scaunulŭ ecumenicŭ, câtŭ şi cu cele-l-alte individualităţĭ ierarchice şi bisericele locale. Rĕmâne decĭ a pune în aplicare principiele canonice, pe uă parte *între marginile puse de St. Părinţĭ,* éră pe altă parte cu privire la referinţele actuale şi recerinţele faptice ale Bisericeĭ ortodocse în genere şi ale bisericelor particulare în deosebĭ.

Trăgêndŭ firul desfăşurărilor nóstre pênĕ aice, vom să îndegetămŭ ăncă unele recerinţe concrete, carĭ ar merita considerare, spre a se putea rĕprospĕta funcţionarea organismuluĭ nostru bisericescŭ.

Incepêndŭ de la centru, pare-ni-se, că scaunulŭ ierarchicŭ de Constantinopole, după constituirea sa faptică, este preocupatŭ de representarea intereselor bisericescĭ locale şi ale celor naţionale grecescĭ, aducêndu-şĭ aminte de interesele religionare ale bisericelor ortodocse de prin provinciele maĭ depărtate numaĭ câtŭ atuncĭ, când pretensiunile acestor din urmă devinŭ în colisiunile cu interesele helenismuluĭ. Sanctitatea Sa este Archiepiscopŭ al Eparchieĭ Constantinopolitane. Metropolitŭ pentru Eparchiele, ce depindeaŭ maĭ înainte de Scaunul de Eraclea, precum şi pentru cele ce după timpŭ s'aŭ trasŭ la provincia metropolitană de Constantinopole, în fine Patriarchŭ în relaţiune cu Metropoliele din ţĕrile atinse în Can. 29 al Sinoduluĭ al IV cu restrângerile făcute după timpŭ în favórea bisericelor de prin

statele suverane. Pe căndŭ Sanctitatea Sa, pentru afacerile Archiepiscopieĭ, ar fi să se provadă cu unŭ senatu presbiteralŭ, pentru agendele metropolitane ar fi să conchieme de doĕ orı pe anŭ sinodul provincialŭ, éră pentru representarea patriarchală ar fi să se constitue un Sinodŭ permanentŭ din deıegaţiı Metropolielor chiarŭ de prin alte ţĕrĭ, se cufundă tóte afacerile acestea deosebite unele cu altele şĭ, pe câtu suntemŭ informaţı, se tratéză parte de unŭ consiliŭ cu participare de mirenĭ, parte de unŭ sinodŭ compusŭ din câţı-va Episcopĭ şi Archiereĭ fără de Eparchiı, ce locuescŭ în Constantinopole. Nu este decĭ lucru de mirare, dacă în afacerĭ, ce atingŭ interesele religionarie ale uneĭ dintre bisericele naţionale din ţĕrı maĭ depărtate, provinŭ de la Scaunul patriarchalŭ decisiunĭ, bunăóră ca cea de curĕndŭ în afacerea sânţiriĭ Miruluĭ. Zace decı în interesul bine înţelesŭ alŭ bisericeĭ ecumenice, éră bisericele particularie potŭ pretinde cu totŭ dreptul, *ca pentru afacerile de interesŭ generalŭ al ortodocsieĭ să se constitue la Scaunul patriarchalŭ unŭ Sinodŭ permanentŭ, compusŭ din delegaţiĭ Bisericelor autochefale şi al Metropolielor autonome.*

Bisericele, dechiarate autochefale şi provinciele metropolitane autonome de prin ţerile statelor suverane, suntŭ, ce e adevĕratu, emancipate de influenţa dréptă a Scaunuluĭ patriarchalŭ, însă unele dintre aceste suntŭ de totŭ rĕstrânse prin legile politice în libertatea, de a-şĭ dirige afacerile proprie bisericescĭ şi pentru aceea în organisarea lor se departéză din ce în ce de basele canonice. Óre în astŭ-felŭ de situaţiunĭ ale bisericelor particularie uă intervenire morală a Scaunuluĭ patriarchalŭ nu ar fi îndegetată, după cum se face adese din partea Scaunuluĭ Patriarchalu de Roma? Şi afara de acésta, óre activitatea evangelică a Bisericeı ortodocse în deobsce nu ar câsciga însufleţire şi greutate morală, dacă între organismele ierarchice particularie câtŭ şi între aceste şi între centrul organismuluĭ ierarchicŭ ecumenicŭ, carele este scaunulŭ patriarchalŭ, s'ar rĕprospĕta raportul conformŭ principielor canonice? Noĭ credemŭ, că acésta nu numaĭ că ar fi salutariŭ pentru bisericele ortodocse de pretutindene, ci este şi unŭ postulatu nedispensabile în interesulŭ Ortodocsieĭ. Pentru aceea recomandămŭ *rĕprospĕtarea şi precisarea relaţiunilor canonice ale Bisericelor particulare şi între sine şi cu Scaunul patriarchalŭ.*

De la ultimul Sinodŭ ecumenicŭ, carele este al şéptele, ţinutŭ în Nicea în anul 783, aŭ decursŭ deja 1100 de anĭ. De atuncĭ încóce se maĭ ţinură din cândŭ în cându sinódele locale, dintre carele unele tratara şi despre afacerĭ cumpenitóre. Sinóde de caracterŭ ecumenicŭ însă nu se ţinură, ci în caḑurı de necesitate neamânaveră. Scaunele patriarchale cu Ierarchiĭ bisericelor particulare se înţelegéŭ pe calea corespondinţeĭ. In decursul acestuĭ mieniu câte fortune crâncene se descărcară peste biserica orientală din afară? şi câte întâm-

plărĭ se pĕrândară în lăuntrul eĭ? Chiarŭ pe urma evenimentelor, registrate de istoria sĕculariă, provenirǎ şi pe terenul bisericescŭ relaţiunĭ nouĕ şi recerinţe nouĕ, diferite de cele maĭ de 'nainte, şi de óre-ce devenirǎ neevitavere şi maĭ multe formaţiunĭ nouĕ, starea actualǎ esteriórǎ a bisericeĭ ortodocse nu'e asemene celeĭ de pe timpul sinoduluĭ ultimŭ ecumenicŭ. Stândŭ lucrurile astŭ-felu, óre se póte denega necesitatea unuĭ Sinodŭ universalu, carele sǎ cumpǎnéscǎ seriosŭ relaţiunile şi recerinţele actuale ale bisericeler ortodocse în deobsce şi sǎ se consulte despre modalitǎţile aplecǎriĭ eficace şi salutarie a aşedǎmintelor canonice? Devenindŭ prin bisericele occidentale starea lucrurilor póte încǎ maĭ confusǎ, precum este astǎ-ḑĭ prin bisericele orientale, se conchiamǎ Conciliulŭ Tridentinŭ, carele fǎcêndŭ unŭ regulǎmêntŭ universalŭ, se póte ḑice, cǎ numaĭ de atuncĭ începu biserica occidentalǎ a desvolta puterea moralǎ, de care se bucurǎ şi în presentŭ. Este decĭ unŭ postulatŭ ulteriorŭ nedisputabilŭ, *de a se conchiăma unŭ Sinodŭ ecumenicŭ, carele sǎ se ocupe cu discutarea intereselor generale ale bisericeĭ ortodocse cu privire la relaţiunile şi recerinţele actualĭ.*

Prevedemŭ şi pricepemŭ greutǎţile, împreunate cu conchiǎmarea unuĭ Sinodŭ ecumenicŭ, pentru aceea concedemŭ, cǎ realisarea acestuĭ postulatŭ s'arŭ putea amâna pe unŭ timpŭ maı depǎrtatŭ, decum ar fi de doritŭ. Recunóscemŭ şi aceea, cǎ maĭ înainte de conchiǎmarea unuĭ Sinodŭ ecumenicŭ, ar trebui studiatǎ şi lǎmuritǎ starea lucrurilor de prin singuratecele pǎrţĭ ale Bisericeĭ, precum şi preparate spiritele pentru astŭ-felŭ de adunare cumpenitóriǎ. Orisonul de privire al afacerilor bisericescĭ este în faptǎ particulariŭ, adicǎ rĕstrânsŭ între marginele de interese ale bisericelor respective particularie, pe cândŭ interesele genarale ale Ortodocsieĭ ecumenice se scǎpǎ din vedere. Darǎ unŭ particularismŭ de privire, ca istŭ atinsŭ, nu e lucru de mirare nicĭ de reprobare, pentru cǎ pênĕ în presentŭ nu esistǎ în biserica ortodocsǎ unŭ organŭ de publicitate, carele arŭ mijloci celŭ puţinŭ persónelor ierarchice şi bǎrbaţilor de sciinţǎ de pe la institutele bisericescĭ informare esactǎ despre starea lucrurilor şi cursul afacerilor referitórie la doctrinǎ, cultŭ şi disciplinǎ. *Unŭ jurnalŭ ecumenicŭ alŭ Bisericeĭ ortodocse, fie celŭ puţinŭ lunariŭ, redigiatŭ în limbele principale bisericescĭ, adicǎ în cea elenicǎ, slavonéscǎ şi românéscǎ, se aratŭ a fi de neapĕratǎ lipsǎ pentru rĕprospǎtarea activitǎţiĭ organismuluĭ bisericescŭ în deobşte, precum şi pentru prepararea terenuluĭ înainte de conchemarea unuĭ Sinodŭ ecumenicŭ,* Decĭ:

„*Sǎ înviă Dumneḑeŭ şi sǎ se rĕsipéscǎ contrariĭ ortodocsieĭ*"

„*Precum se stinge fumul, sǎ se stigǎ tótǎ cugetarea voitóriǎ de rĕŭ.*"

„*Precum se topesce céra de faţa foculuĭ, aşa sǎ pérǎ tótǎ încercarea în dauna bisericeĭ ortodocse.*"

„Ér๑ dreptiĭ vĕḑêndŭ pre Maica lor Biserică, ca pre o mirésă împĕrătéscă, împodobită cu vestmêntul mântuinţeĭ întru Christosŭ, să se veselĕscă, ḑicêndŭ :

„Acésta este ḑiua, care o a făcutŭ Domnul, ca să ne bucurămŭ şi să ne veselimŭ într'însa.“

Silivestru.

MEŞTERUL MANOLI

(Fine, vedĭ No III, anul VII).

II.

ELEMENTUL ISTORICŬ

4. Arta „Meşteruluĭ Manoli“. „Meşterul Manoli“ al Atonuluĭ, séŭ „Manuil Panselin“ este o persónă, renumită în arta pictureĭ bisericescĭ, séŭ a iconografieĭ; adecă elŭ scia a zugrăvi Bisericĭ dupre o anumită sistemă şi în desemnarea icónelorŭ elŭ avea unŭ genŭ de pictură, necunoscutŭ în istoria acesteĭ arte din Biserica ortodocsă pĕnĕ la începutul seculuzuĭ al XVI-lea. Studiul, ce vomŭ face aicĭ asupra arţeĭ „Meşteruluĭ Manoli“, este importantŭ pentru cunóscerea maĭ de aprópe a persóneĭ, ce ne ocupă, dar tot-o-dată şi pentru iconografia din Biserica română, carea a fostŭ în legăturile cele maĭ strînse cu muntele Atonuluĭ. Éca cuvintele, ce ne impunŭ, ca noĭ să dămŭ aicĭ o desvoltare maĭ mare acesteĭ cestiunĭ şi să studiemŭ iconografia „Meşteruluĭ Manoli“ în *elementele eĭ constitutive*, întorcêndŭ privirile nóstre speciale asupra *tipurilor* iconografieĭ din Biserica ortodocsă, cu accesoriile lor, şi asupra *genuluĭ* de iconografie cu *condiţiunile luĭ artistice*, pentru ca astŭ-feliŭ să putemŭ stabili cu maĭ multŭ

raţionamentŭ serviciile, aduse Bisericeĭ ortodocse de către „Meşterul Manoli".

In Biserica ortodocsă pentru iconografia eĭ sûntŭ nisce anumite tipurĭ, peste care pictorul nu póte trece, precum şi nisce accesoriĭ ale fie-căruĭ tipŭ, care determină caracterul icóneĭ. Tipul genericŭ al icóneĭ Mântuitoruluĭ este de a da figureĭ posiţiunea de Invĕţĕtorŭ, Archiereŭ, séu de a contopi într'unŭ tipŭ ambele aceste posiţiunĭ. Tipul icóneĭ S-teĭ Treimĭ reclamă, ca Fiiul să fie pusŭ tot-dé-una la drépta Parinteluĭ, Părintele la stânga Fiiuluĭ, ĭar S. Spiritŭ în kipŭ de porumbŭ între Fiiul şi Părintele, dar puţin maĭ de-asupra. Asemenea iconografia are unŭ tipŭ determinatŭ pentru icóna Maiceĭ Domnuluĭ, unde de ordinar Ea primesce posiţiunea de Impĕrătésă, aşeḑată fiindŭ pre unŭ jeţŭ cu pruncul Iisus pre braţe şi accesoriile, propriĭ uneĭ asemenea posiţiunĭ. Iconografia Bisericeĭ ortodocse are tipurĭ anumite pentru icónele Profeţilor, Apostolilor, Martirilor, Asceţilor, şi ale Ierarchilor. In genere, pentru fie-care speţă de icóne iconograful are unŭ tipŭ determinatŭ în Biserică, care tipŭ îşĭ are raţionamentul esistenţeĭ séle în cărţile S-teĭ Scripturĭ, în tradiţiunile Bisericeĭ, séŭ în consideraţiunile psichologice ale persóneĭ, representate pre icónă (a).

Tot în respectul tipurilor iconografieĭ din Biserica ortodocsă adăugămŭ, că cu timpul s'aŭ întrodusŭ şi modificărĭ,

---

(a) Veḑĭ opera: „Книга о живописномъ искусствѣ = Carte pentru arta pictureĭ" a Preutuluĭ Daniil. 1674. Acéstă carte cuprinde, dupre cum arată însuşĭ Daniil: „Sĕrbătórile domnescĭ şi ale Născĕtóreĭ, numele Profeţilor cu profeţiile lor, etatea, fisiognomia şi periĭ Apostolilor şi ale altor sânţĭ, cum trebuescŭ zugrăviţĭ, şi multe alte amăruntimĭ, necesare şi folositóre pentru iconografĭ".

Si în adevĕrŭ, acestŭ manualŭ, care s'a găsitŭ la data indicată, în lavra S. Sava de lôngă Ierusalem, de cătrĕ preutul Daniil, este unŭ manuscriptŭ în limba grécă, ce datéză din timpurile cele maĭ vekĭ. El a fostŭ transcrisŭ de pre manuscriptul ierusalimiténŭ de cătrĕ predicatorul Macarie şi împărţitŭ la mai multe bisericĭ ortodocse, între care Bisericilor din Aton a fostŭ datŭ în anul 1697 Fevruarie 2.

Acestŭ manualŭ de iconografie în limba grécă se află tot în manuscripte, dar traducţiunea luĭ în limba rusă este tipărită în jurnalul Труды Кіевской Духовной Академіи. 1867. T. IV p. 463 — 508.

Asemenea sûntŭ de importanţa cea maĭ mare, care ne arată vekimea a multor tipurĭ din iconografia Bisericeĭ ortodocse, şi descoperirele, făcute prin catacombele Romeĭ. Veḑĭ opera: „Romę souterraine M. de Rossi. Paris 1874.

ca cele relative la icóna Mântuitoruluĭ, unde se observă elemente din atributele Mântuitoruluĭ de Invĕţatorŭ şi Archiereŭ, contopite într'unŭ singurŭ tipŭ, prin care Mântuitorul se represintă stândŭ în picióre şi ţinêndŭ în stânga Evangelia, ĭar cu drépta bine-cuvintéză (a). Sûntŭ demne de tótă importanţa archeologică a iconografieĭ din Biserica ortodocsă icónele, numite trimorfe (b), care potŭ să fie considerate, ca modificaţiunĭ de tipurĭ ale icóneĭ Mântuitoruluĭ şi ale icóneĭ S-teĭ Treimĭ. Décă trimorful icóneĭ Mântuitoruluĭ, unde el se represintă în posiţiunea de Archiereŭ, cu Maica Domnuluĭ la drépta şi S. Ioan Botezătorul la stânga, înclinaţĭ spre D. Christos, nu presintă nimicŭ particularŭ, ci numaĭ se arată rolul acestor persóne în economia divină pentru misiunea de pre pămêntŭ a Domnuluĭ nostru Iisus Christos; apoĭ trimorful S-teĭ Treimĭ, unde se înkipuescŭ cele treĭ persóne ale trinităţeĭ într'unŭ tipŭ cu unŭ singurŭ capŭ şi cu unŭ corpŭ, dar cu treĭ feţe semene, acestŭ tipŭ, ḑicemŭ, este o modificaţiune iconografică, resultată din dogmatizarea Bisericeĭ, relativă la unitatea luĭ D-ḑeŭ şi comunitatea substanţială a persónelor S-teĭ Treimĭ (c). Ca dovadă, că acestŭ trimorfŭ este o modificaţiune iconografică, aducemŭ aicĭ, şi argumentul istoricŭ, că aceste icóne ecsistŭ numaĭ în Biserica ortodocsă şi aicĭ ele nu sûntŭ cunoscute pentru istoria archeologieĭ creştine ca maĭ vekĭ, de seculul al XIII-lea. Tipul trimorfŭ al icóneĭ S-teĭ Treimĭ, şi tot-o-dată şi celŭ maĭ vekiŭ, ecsistă într'unŭ tetra-vanghelŭ din Patriarchia de Alecsandria (Cair), zugrăvitŭ de către unŭ monachŭ Acakie la 1272 (d).

Tot asemenea se petrece şi cu accesoriile tipurilor iconografieĭ bisericescĭ. Studiindŭ aicĭ în modŭ specialŭ aureola de la tipurile iconografice, noĭ găsimŭ, că acestŭ accesoriŭ ico-

(a) Veḑĭ Revista pentru istorie, archeologie şi filologie a D. Gr. Tocilescu. Vol. I. fasc. 1. tabl. N. 2.

(b) Terminŭ iconograficŭ, compusŭ din = τρεῖς treĭ şi μορφή = tipŭ.

(c). Veḑĭ „Revista etc. Tabl. No. 3.

[d] Astă-ḑĭ acestŭ tetra-vanghelŭ cu trimoful din cestiune se află în muzeul de anticităţĭ din Petersburg, venitŭ aicĭ la 1862, când Patriarchul de Alecsandria, Iacov, l'a dăruitŭ Impĕrăteseĭ de atuncĭ a tuturor Rusiilor.

nograficŭ îşĭ are basa în perfecţiunea divină, carea se representă prin figura geometrică de cercŭ, şi carea figură la ceĭ vekĭ era considerată, ca emblemă a perfecţiuneĭ. Pentru considerentul de perfecţiune divină aureola s'a adausŭ încă de la începutul creştinismuluĭ la tipul icóneĭ Mântuitoruluĭ (a); ĭar pentru cuvêntul, că şi plăcuţilor luĭ D-deŭ li s'a acordatŭ unŭ gradŭ de perfectibilitate morală, de aceia vedemŭ, că iconografia Bisericeĭ creştine a întrodusŭ aureola, ca accesoriŭ, şi la tipurile de icóne ale sânţilor, şi acésta încă de la începutul seculuĭ al IX-lea (b). Décă kĭar aureola, ca accesoriŭ al tipurilor de icóne, s'a întrodusŭ în iconografia creştină printr'unŭ raţionamentŭ biblicŭ şi s'a ficsatŭ prin tradiţiunea Bisericeĭ, apoĭ trebue să scimŭ, că şi modificaţiunile în aureolă s'aŭ făcutŭ nu fŏrĕ cuvêntŭ. Când lumea creştină a scăpatŭ de prejudiciul sciinţificŭ, că nu numaĭ cercul póte să represinte perfecţiunea, dar că fie-care figură geometrică în proprietăţile eĭ este ceva complectŭ, atuncĭ iconografia creştină a întrodusŭ o modificare în aureolă, şi la tipul icóneĭ S-teĭ Treimĭ aureola Părinteluĭ a primitŭ o formă triunghiulară, care represintă şi ideia trinităţeĭ.

Insistămŭ maĭ mult asupra literelor ὁ ὢν = celŭ ce este, ca accesoriĭ ale tipuluĭ icóneĭ Mântuitoruluĭ şi care merită atenţiunea nóstră şi pentru arta iconografică a „Meşteruluĭ Manoli“. Literele ὁ ὢν, care se punŭ în aureola icóneĭ Mântuitoruluĭ şi une-orĭ şi a Trinităţeĭ, îşĭ aŭ raţionamentul lor în S-ta Scriptură şi s'aŭ ficsatŭ aicĭ de iconografia creştină prin tradiţiunea Bisericeĭ. Décă întórcemŭ privirile nóstre asupra resturilor iconografieĭ creştine din primiĭ seculĭ, noĭ nu întâlnimŭ nicĭ o icónă, carea în aureolă ar purta aceste litere (c). A trebuitŭ să intervină eresiile, care aŭ polemizatŭ contra natureĭ divine a Domnuluĭ nostru Iisus Christos, pentru ca iconografia creştină să ficseze în aureola icóneĭ literele ὁ ὢν. Atuncĭ, şi specialminte după eresia iconoclaştilor

[a] Rome souterraine pag. 319,
[b]. Ibid. p. 260 — 270.
[c] Cea maĭ zeke icónă a Mântuitoruluĭ, descoperită pĕnĕ acum în catacombele Romeĭ, datéză din seculul al III-lea şi aicĭ, deşi ecsistă aureola, lipsescŭ însĕ literele ὁ ὢν. Rossi. Rome souterraine pag. 319.

(813), Biserica şi-a adusŭ aminte de tecsturile Evangelistului Ioan : „Ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς = celŭ ce este în sînul Părinteluĭ“, (a) „Ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ = celŭ ce este în cerurĭ“ (b) şi „Ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ = Celŭ-ce este dela D-ḑeŭ“ (c); şi aceste tecsturĭ biblice, precum şi altele semene lor, întroduse fiindu în dogmaticele glasurilor de catre S. I. Damaskin, a impresionatŭ pre iconografiĭ Bisericeĭ ortodocse şi ĭ-aŭ facutŭ, ca într'unŭ modŭ representativŭ să dogmatizeze eternitatea Fiiuluĭ, şi pentru acestŭ scopŭ să punĕ în aureola literele ὁ ὢν, care însemnéză fiindul; adecă celŭ ce este, a fostŭ şi va fi. In cât s'ar putea afirma, fŏrĕ a greşi, că acestŭ accesoriŭ al aureoleĭ dela icóna Mântuitoruluĭ s'a întrodusŭ după seculul al IX-lea, epocha S. I. Damaskin, şi în secolul al XIII-lea, (1272) monachuluĭ Acakie îĭ era cunoscutŭ, ca usitatŭ în Biserica ortodocsă, şi pentru acésta şi elŭ a zugrăvitŭ trimorful din tetra-vanghelul Patriarchieĭ de Alecsandria cu aureolă şi încă şi cu literele ὁ ὢν (d).

Când iconografiĭ noştri represintă pre Mântuitorul în posiţiunea de Invĕţătorŭ, ca accesoriŭ al tipuluĭ, îĭ punŭ în mâna stângă Evangelia deskisă şi pre fie-care din cele doĕ laturĭ ale cărţeĭ literile Α şi Ω; adecă începutul şi sfêrşitul; séŭ totŭ ce este necesariŭ pentru mântuirea omuluĭ. Aceste litere, ca accesoriĭ ale tipuluĭ de Invĕţătorŭ al icóneĭ Mântuitoruluĭ, îşĭ aŭ raţionamentul ecsistenţeĭ lor în cuvintele Scriptureĭ: „Eŭ sûntŭ alfa şi omega“, iar în iconografia creştină nu parŭ a fi întrodu-se maĭ 'nainte de seculul al XVI-lea. Ca dovada ni potŭ servi resturile de iconografie, anterióre acestuĭ seculŭ, şi unde Mântuitorulŭ, ţinêndŭ Evangelia în mână, nu are zugrăvite şi literele de maĭ sus.

Acum, déca cu aceste tipurĭ ale iconografieĭ creştine şi cu accesoriile lor privimŭ la „Meşterul Manoli“ al Atonuluĭ, noĭ observămŭ, că el ni se presintă, ca unŭ reformatorŭ şi încă cutezătorŭ. „Manea“ al Atonuluĭ, conform datelor isto-

[a] Ioan. I, 18.
[b] Ioan. III, 13.
[c] Ioan. VI, 46.
(d) Труды К. Д. Ак. 1867 Т. IV, pag. 285 — 288.

rice şi tradiţiunilor, de care dispunemŭ, nu a întrodusŭ nicĭ o reformă în tipurile iconografieĭ Bisericeĭ ortodocse, dar à în accesoriile acestor tipurĭ. Aşa el nu zugrăvia nicĭ odată icóna Mântuitoruluĭ cu literele ὁ ὤν, şi prin urmare nicĭ cu aureolă. De pre Evangelie, ca accesoriŭ al tipuluĭ de Invĕţătorŭ al Mântuitoruluĭ, lipsiaŭ tot-de-una literele A şi Ω, în cât călugariĭ Atonuluĭ le-aŭ adausŭ la tóte producţiunile luĭ artistice pre urmă. In comuna Litochor, de lângă Olimpul Tesalieĭ, P. S. Porfirie Uspenski a audiţŭ unŭ iconografŭ al loculuĭ, că pre „Panselin contimpuranjiĭ sĕĭ îlŭ considerau de ereticŭ, şi acésta pentru cuvêntul, că, el nicĭ odată nu punea în aureola icóneĭ Mântuitoruluĭ literele ὁ ὤν". Acéstă traducţiune a litochorenilor, dusă de P. S. Porfirie la Aton, în anul 1859 Iunie 15, nu numaĭ că a fostŭ confirmată de călugĕriĭ diferitelor mônăstirĭ, dar batrînul Egumen Nikifor de la mônăstirea Csenofont, a adausŭ, că „Panselin a fostŭ zugravŭ gelosŭ şi că el n'a predatŭ nimĕnuĭ talentul sĕŭ". (a) De unde resultă, că „Meşterul Manoli" al Atonuluĭ a fostu *unŭ reformatorŭ şi acésta în cât privesce numaĭ accesoriile tipurilor iconografice ale icóneĭ Mântuitoruluĭ.*

Ca unŭ adevĕratŭ şi în tótă puterea cuvêntuluĭ reformatorŭ, „Meşterul Manoli" ni se presintă atuncĭ, cândŭ îlŭ studiemŭ din punctul de privire al genuluĭ sĕŭ artisticŭ. Pĕnĕ la începutul seculuĭ al XVI-lea în tóte Bisericele din Atonŭ genul iconograficŭ dominătorŭ era celŭ bizantinŭ; ĭar de la acéstă epochă începe şi în Atonŭ a se întroduce genul de iconografie bizantină renăscută. Din Bisericele Protatuluĭ, a Chilindaruluĭ, şi a Rusiculuĭ lipesce anume de la acéstă dată acea monotonie de timpurĭ iconografice, şi aicĭ, dar maĭ ales în icónele, ce se atribuescŭ acestuĭ „Maĭ mare" al Atonuluĭ, se observă varietatea de tipurĭ, şi după penelul luĭ „Manuil Panselin" nĭ-aŭ rĕmasŭ nisce icóne, care represinta naturalitatea figureĭ şi care transportéză pre spectatorŭ. P. S. Porfirie într'unŭ raportŭ, adresatŭ Procuratoruluĭ S. Si-

(a) Труды К. Д. Ак. 1867 Т. IV, pag. 282.

nodŭ, al Bisericeĭ ruse la 1859, éca cum se ècsprimă despre o icónă, zugravită de „Meşterul Manoli" şi aflătóre în mônăstirea Elasonuluĭ de lôngă Olimpul Tesalieı : „Icóna Mântuitoruluĭ în statura naturală a omuluĭ este aşa de impresionătóre şi de perfectă, că eŭ, şi ne vrêndŭ, credŭ tradiţiuneĭ locale, care dice, că s'a făcutŭ unuĭ bătrînŭ óre-care o descoperire de sus, dupre care asĕmĕnarea acesteĭ icóne ar fi perfectă cu kipul Domnuluĭ, când se afla pre pămêntŭ" (a) Nu numaĭ tradiţiunea prescrie unŭ meritŭ particularŭ producţiunilor de artă ale luĭ „Pansilin", dar kĭar omul de sciinţa, pictorul atoniénŭ, Dionisie Furno-agrafiotul, trăitŭ la începutul seculuĭ al XVIII-lea, éca cum se ecsprimă despre reformatorul iconografieĭ bisericescĭ a creştinilor din Orientul Europeĭ: „El („Panselin"), luminândŭ când-va cu lumina arteĭ iconografieĭ, ca unŭ altŭ sóre şi ca o lună cu rade aurite, a *întrecutŭ* şi a *întunecatŭ* pre toţĭ zugraviĭ vekĭ şi nouĭ; ceia ce se probézā clar cu icónele, zugrăvite de dînsul pre pĕreţĭ şi scândurĭ şi ceia ce înţelege bine fie-care, décă numaĭ scie pictura cât de puţin şi cu judecată se uĭtă la producţiunile peneluluĭ seŭ.... Si eŭ în acéstă carte daŭ mĕsurile luĭ Panselin, trăsurile dupre dînsul ale S-lor tipurĭ, coloritul corporalŭ şi composiţiunea văpselelor şi pre lóngă aceste *mĕsurile pictureĭ naturale*" (b) Cu modul acesta, dupre Dionisie Furno-agrafiotul „Manuil Panselin" a întrecutŭ pre toţĭ zugraviĭ, predecesoriĭ sĕĭ şi a întrodusŭ în Aton genul de pictura naturala.

Dar noĭ să înkĭeĭemŭ acéstă parte *a studiuluĭ nostru*, aducêndŭ aicĭ câte-va citate din scrierile P. S. Porfirie, care în modŭ specialŭ s'a ocupatŭ de producţiunile artistice ale „Meşteruluĭ Manoli" : «Manuil Panselin, dice P. S. Porfirie, a întrodusŭ pictura naturală nu numaĭ pre pĕreţiĭ templurilor, dar şi pre icóne. Pĕnĕ la dînsul eraŭ iubite şi stimate icónele, desemnate în liniĭ drepte şi întunecóse, ca

(a) Труды К. Д. Ак. 1867 T. IV, pag. 284.

(b) Ἑρμηνεία τῶν ζωγγάφων. Furno-agrafiotul 1853. Atena şi Труды К. Д. Ак. 1867 T. IV, pag. 128.

cele de la Iver şi dupre cum este icóna Maiceĭ Domnuluĭ, supranumită *vrednica* de-la Protatul, ĭar din mâna luĭ cea uşóră a începutŭ a se întroduce în Aton iconografia naturală şi acésta nu dupre natura Academiilor, dar dupre acele representaţiunĭ iconografice, care se găsescŭ în vekile manuscripte. Luĭ i-a venitŭ în minte, ca să reproducĕ aceste representaţiunĭ pre păreţĭ şi scândurĭ, séŭ şi el le-a împrumutatŭ de la alţiĭ, acésta este o altă cestiune. Eŭ spunŭ numaĭ atâta, că desemnul şi coloritul, conforme cu figura, culórea şi cu îmbrăcămintea omuluĭ (a), sûntŭ maĭ naturale, vióe şi maĭ regulate. De dînsul a fostŭ întrodusă, séŭ imitată, reîntórcerea ĭconografieĭ la *naturalitate*. Éca serviciile luĭ, séŭ stima ce are în grupul agiografilor nouĭ orientalĭ« (b).

Cu modul acesta, „*Manuil Panselin*" *al Atonuluĭ*, contimpuranul „Meşteruluĭ Manoli" al Românilor, *este* ca şi acesta, *unŭ omŭ genialŭ*, dar numaĭ *celŭ dintâiŭ este unŭ zugravŭ mare, ĭar acesta unŭ architectŭ, care „pre toţĭ ĭĭ întrece"*.

5. Relaţiunile Atonuluĭ cu ţerile române de la începutul seculuĭ al XVI-lea. Moldova, după domnia de 47 anĭ a luĭ Stefan celŭ mare (1456—1504), devenise nu numaĭ cunoscută, dar respectată de streinĭ şi simţul religiosŭ al acestuĭ Domnitorŭ, precum şi al fiiuluĭ sĕŭ Bogdan, supranumitŭ orbul, (1504—1517) atrăsese privirile creştinătăţeĭ în genere şi specialminte ale Atonuluĭ. De aicĭ, vomŭ vedea, o sumă de relaţiunĭ între Aton şi locuitoriĭ Moldoveĭ. Şi Ţéra românéscă pre la începutul seculuĭ alŭ XVI-lea avusese pre Domnitoriĭ Radul celŭ mare (1475—1508) şi maĭ apoĭ pre Négoe Basarab (1513—1521), cariĭ prin relaţiunile lor politice cu Orientul se făcuse demnĭ de atenţiunea creştinilor, şi în împrejurărĭ grele creştiniĭ alergaŭ la ajutorul acestor Domnitorĭ, ca la protectoriĭ creştină-

(a) Manuil Panselin, zugrăvindŭ Biserica din Chilindar, pune aicĭ şi kipurile Sânţilor Cosma şi Damian, fŏrĕ a uita, ca să li adaugă şi *saricile*; adecă acea legătóre a capuluĭ cu o basma, usitată la Arabĭ, conaţionaliĭ acestor sânţĭ.

(b) Труды К. Д. Ак. 1867 Т. VI. pag. 131.

tăţeĭ, şi eĭ, fŏrĕ garanţiĭ pentru viitorŭ, vărsaŭ în Aton tesaurele propriĭ maĭ mult, de cât în Ţéra lor. Éca cuvintele, *pentru care în aceste timpurĭ* se vede o influinţă reciprocă între Aton şi Ţĕrilĕ românescĭ, şi de altă parte se maĭ constată şi rolul, ce provedinţa divină prescrisese Românilor, pentru istoria Atonuluĭ. Dar maĭ respicat:

Protatul Atonuluĭ, Gavriil, în „biografia S-luĭ Nifon", presentându-ne o descripţiune a mônăstireĭ Argeş şi specialmente a sânţireĭ templuluĭ eĭ, nĭ spune între altele: „Iar décă trecu unŭ césŭ din ḑi, în luna luĭ Augustŭ în 15 ḑile, traseră clopotele, pentru ca să mérgĕ Patriarchul, împreună cu Archiereiĭ şi cu Egumeniĭ ceĭ marĭ, cu toţiĭ, şi cu totŭ clirosul să tôrnosiascĕ (a) Biserica . . . Şi tocmi în oltarŭ Sfântul prestolŭ Négoe Vodă cu mânele luĭ, spre sfinţire, în lauda *adormireĭ stăpâneĭ de D-ḑeŭ Născĕtóreĭ şi purureа fecióreĭ Marieĭ*. . ." (b) Acestŭ citatŭ precum kĭar şi cunoscinţele nóstre ne facŭ să stabilimŭ, că mônăstirea Argeşul şi specialminte templul eĭ, metropolea artistică din Ţéra românéscă a fostŭ dedicată Maĭceĭ Domnuluĭ şi specialminte adormireĭ eĭ. De altă parte, noĭ scimŭ din cele vorbite maĭ sus, că şi metropolea Atonuluĭ, Biserica Protatuluĭ are acelaşĭ chramŭ; adecă „Κοίμησις τῆς Θεοτόκου = Adormirea Născĕtóreĭ de D-ḑeŭ" (c). Acum pentru scopul, ce urmarimŭ, şi anume, pentru cunóscerea maĭ de aprópe a „Meşteruluĭ Manoli", punemŭ întrebarea: óre Atonul cu meşterul sĕŭ tesalonicénŭ nu va fi avutŭ nicĭ o inrîurire asupra luĭ Négoe Basarab, dupre cum acesta se constată înfluinţatŭ în alegerea chramuluĭ Bisericeĭ de la Mônăstirea Argeş? S-tul Nifon, în numele căruia Négoe se înkina, séŭ póte şi alte persóne de influinţă asupra acestuĭ Domnitorŭ, eminaminte piosŭ, l'aŭ chotărâtŭ, ca elŭ să alégĕ de chramŭ

(a) Vorba a tôrnosi se întrebuinţézŭ cu sensul de a sânţi o Biserică, şi numaĭ în Muntenia. Ea vine de la cuvêntul grecŭ ἐνθρονιζω = întronezŭ, şi prin metatesa literelor din rădăcina tron s'a făcutŭ tôrn şi apoĭ tôrnosescŭ; adecă, întronezŭ icóna chramuluĭ.

(b) Archiva ist. a Românieĭ. B. P. Hajdeŭ. 1865 T. I, part. II pag. 149.

(c) Veḑĭ maĭ sus lobul din Rico.

al metropoleĭ séle de artă patronul metropoleĭ sanctităţeĭ ortodocsismuluĭ; adecă, Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ, care este unŭ chramŭ comunŭ Bisericeĭ de la Argeş şi Bisericeĭ Protatuluĭ din Aton. Maĭ mult, noĭ nu putemŭ să înţelegemŭ lucrurile în altŭ modŭ, de cât că „Manuil Panselin" al Atonuluĭ, contimpuranul luĭ Négoe, să fi luatŭ o parte activă la lucrarea templuluĭ de la Argeş, şi acésta, décă nu ca pictorŭ, apoĭ ca architectŭ; căcĭ nu este ceva imposibilŭ de a avea în aceiaşĭ persónă concentrate doĕ talente-architectura şi pictura şi maĭ ales când maĭ scimŭ, şi aceia, că locuitoriĭ peninsuleĭ chalcidice, între cariĭ Macedo-româniĭ, sûnt architecţĭ meritoşĭ déla natură, ĭar pictura va fi învĕţat'o maĭ pre urma, ca unŭ omŭ genialŭ, ce era. Dar iarăşĭ reîntrămŭ în limitele reserveĭ şi dicemŭ, acéstă cestiune aşcéptă maĭ multe descoperirĭ istorice . . .

Espunêndŭ maĭ sus, dupre legenda românéscă, sórta „Meşteruluĭ Manoli" şi venindŭ la locul, unde se dice, că toţĭ meşteriĭ aŭ muritŭ, sărindŭ de pre „coperişul" Bisericeĭ; apoĭ adăugândŭ, că: „Meşterul Manoli unde cădea, se maĭ făcea o fôntână lină, cu apă puţină"; noĭ la acestŭ locŭ am rugatŭ atenţiunea lectorilor noştri. Acum ajungêndŭ cu studiul nostru la relaţiunile Atonuluĭ cu ţĕrile române, comunicămŭ, că Ţéra românéscă, în decursul secululuĭ alŭ XVII-lea şi începutul celuĭ de alŭ XVIII-lea a avutŭ o scólă de pictură, a căria meşterĭ cu lucrările lor artistice aŭ ajunsŭ pĕnĕ la Aton şi Tesalia. Biserica din mônăstirea Pandocratoruluĭ s'a zugrăvitŭ între aniĭ 1627—1640 şi apoĭ ce este maĭ vrednicŭ de notatŭ, acéstă Biserică s'a zugrăvitŭ cu pictoriĭ „Valachieĭ". Maĭ mult, în Tesalia şi în Aton ecsistŭ şi pĕnĕ astă-dĭ o sumă de icóne dintre aniĭ 1620—1640, care ni presintă acelaşĭ genŭ de pictură şi care se datorescŭ peneluluĭ unor meşterĭ, ce îşĭ avéŭ scóla lor în „Valachia". Noĭ, pentru convingerea pre deplin, că în Ţéra românéscă, sub influenţa lucrărilor luĭ Négoe şi ale altor Domnitorĭ se formase o scólă de pictură, să citămŭ aicĭ din operele P. S. Porfirie, care în materia acésta este persóna cea maĭ autoritară. P. S. Sa, făcêndu-şĭ refleçţiunile séle asupra picturilor

mônăstireĭ Pantocratorul, se ecsprimă : „zugrăviala sânţilor din mônăstirea Pandocratorul ni amintesce gustul comunŭ al iconografilor orientalĭ din seculul al XVII-lea. In Tesalia şi la Aton, eŭ am vĕḑutŭ fórte multe icóne în acestŭ genŭ, zugrăvite între aniĭ 1620—1640. Acestŭ genŭ de pictură era iubitŭ şi *de iconografiĭ vlacho-moldavĭ, cariĭ aŭ lucratŭ în mônăstirile Atonuluĭ*, dupre cum despre acésta am notatŭ în notele mele de călătorie la Aton (a). De aceia eŭ presupunŭ, că zugrăvirea Pantocratoruluĭ este *produsŭ al unuĭ artistŭ vlachŭ*, şi anume după ce ieromonachul Isaia a făcutŭ uşile împĕrătescĭ în acea Biserică, ĭar preutul Mateĭ a pre'noitŭ (zugrăvitŭ) aicĭ iconostasul, în anul 1640, séŭ puţin maĭ 'nainte (inscripţiunea). Atuncĭ a fostŭ representatŭ pre pĕrete ctitorul Stanl (Stan-ul) (b), a căruia portretŭ nu sémĕnă cu producţiunile luĭ Panselin. Şi e de notatŭ, că monachiĭ din Pantocratorŭ, la 1849, chotărîndu-se ca să pre'noiascĕ zugrăviala din templul catedralŭ al mônăstireĭ lor, aŭ încredinţatŭ acéstă lucrare *unuĭ artistŭ dintre Valachĭ*, (c).

In faţa unor asemenea coincidinte minunate ale împrejurărilor istorice noĭ stămŭ, şi ne gândimŭ şi apoĭ ne întrebămŭ : Fost'a „Meşterul“ legendeĭ Românilor unŭ architectŭ mare, dar care se pricepea şi în ale zugrăvireĭ Bisericilor ? In casŭ de respunsŭ negativŭ, ne întrebămŭ ĭarăşĭ : De unde acésta scólă de pictură bisericéscă în Ţéra românéscă, care îşĭ presară producţiunile artistice peste totŭ Orientul Europeĭ şi încă în epocha de după Négoe? Óre „Meşterul“ legendeĭ nóstre fi-va dupre dreptate cântatŭ, ca architectŭ, nu cum-va a fostŭ el unŭ zugravŭ? Séŭ : Nu cum-va era şi architectŭ şi zugravŭ? Ce se atinge de diferinţa genuluĭ de iconografie, constatată la producţiunile luĭ „Panselin“ şi „scóla de Valachia“, apoĭ, dupre opiniunea nóstră, aicĭ n'ar ecsista o dificultate, pentru a avea unŭ rĕspunsŭ chotărîtorŭ.

(a) Ar fi de interesul celŭ maĭ mare, ca să punemŭ aicĭ şi acele note valoróse istorice; dar, din nenorocire, noĭ nu dispunemŭ de dînsele acum.

(b) Desrpre acéstă persónă imediat.

(c) Труды К. Д. Ак. 1867 T. IV, pag, 275 — 276.

Décă presupunemŭ, că „Meşterul Manoli“ este fundatorul scóleĭ de pictură din Valachia, atuncĭ putemŭ admite şi a doa supoziţiune, resultată din cea dintâiŭ, că adecă, „Meşterul Manoli“ a pututŭ să-şĭ skimbe singurŭ direcţiunea în arta iconografieĭ, practicândŭ aicĭ o pictură întunecósă, ĭar la Aton alta luminósă. Séŭ, décă presupunemŭ, că scóla de pictură din Valachia se datoresce unor discipulĭ aĭ „Meşteruluĭ Manoli“, atuncĭ nu nĭ se pare de locŭ contradicĕtoriŭ a admite, că însuşĭ discipuliĭ luĭ aŭ putută să skimbe direcţiunea arteĭ dascăluluĭ lor, pentru cuvêntul simplu de reacţiune în artă, séŭ şi pentru acelŭ motivŭ, chotărîtorŭ în seculul al XVI-lea, că „Manuil Panselin“ îşĭ căpătase cu genul iconografieĭ séle titlul de „ereticŭ“ .... In totŭ casul noĭ adăugămŭ, că istoria şi în acéstă cestiune are încă de lucru....

Nu ne vomŭ ocupa aicĭ de tóte mônăstirile munteluĭ Aton, unde Domnitoriĭ Ţĕrilor românescĭ aŭ vĕrsatŭ vistieriile Românilor şi cu acésta a creatŭ popórelor lor unŭ dreptŭ asupra mersuluĭ istoricŭ al ortodocsieĭ. Alegemŭ aicĭ pre acele mônastirĭ, care cu monumentele lor vorŭ adăuga capitalul istorieĭ nóstre, şi anume începemŭ cu mônăstirea Rusicul, învêrtindu-ne maĭ ales în jurul seculu9uĭ al XVI-lea.

Mônăstirea St. Panteleimon din Muntele Aton, supra-numită Rusicul, posedă treĭ-ḑecĭ şi doĕ chrisóve cu datele de la 1487—1814, şi provenite tóte dela Domnitoriĭ Moldoveĭ şi aĭ Munteniei (a). Din aceste chrisóve se vede, că Româniĭ aŭ atâtea drepturĭ asupra ecsistenţeĭ istorice a aceste mônăstirĭ, în cât, punêndŭ cestiunea pre terenul economicŭ, Româniĭ ar fi în totŭ dreptul de aşĭ împărţi cu Ruşiĭ administraţiunea de astă-ḑĭ a acesteĭ mônăstirĭ, considerândŭ pre elementulŭ grecŭ numaĭ ca iniciatorĭ în fundarea acesteĭ mônăstirĭ. Din cele treĭ-ḑecĭ şi doĕ de documente, publicate în opera citată, noĭ aicĭ întórcemŭ privirile nóstre asupra a treĭ documente numaĭ, care provinŭ dela Domnitoriĭ Ţĕreĭ românescĭ Vlad cu data 6995 (1487) şi Radul cel mare dela

(a) Акты русскаго на святомъ Аѳонѣ монастыря св. великомученика и цѣлителя Пантелеимона. Кіевъ. 1873.

aniĭ 7004 (1496) şi 7010 (1502). Aceste documente tractéză despre milĭ în banĭ, dăruiţĭ mônăstireĭ Rusicul, cu cariĭ, precum şi cu „dăruirile“ luĭ Négoe Basarab, cum am arătatŭ maĭ sus, s'a zugrăvitŭ de cătrĕ „Meşterul Manoli“ al Atonuluĭ Biserica cea mare a mônăstireĭ.

Mônăstirea St. Nicolaŭ, supra-numită Zograful şi carea pórtă şi numele de Lavra bulgăréscă, posedă maĭ multe monumente istorice, şi specialminte de la Stefan celŭ mare şi Bogdan, fiiul sĕŭ, care atestă rolul, ce l'a avutŭ Românii şi faţă cu acestŭ templu al Bisericeĭ ortodocse. Intre altele noĭ amintimŭ aicĭ trapeza, cea construită de Stefan celŭ mare la 7003 (1495) şi pirgul dela aceiaşĭ mônăstire, râdicatŭ în anul 7025 (1517) de cătrĕ Bogdan, fiiul luĭ Stefan celŭ mare (a).

Aducemŭ aminte şi aicĭ lectorilor noştri de construcţiunile şi înfrumuseţările Bisericeĭ Protatuluĭ, despre care am vorbitŭ maĭ sus şi care s'aŭ efectuatŭ-tinda despre Médănópte la 1508 de cătrĕ Bogdan, fiiul luĭ Stefan şi tinda despre-Apus a Bisericeĭ cu zugrăvirea eĭ de către Négoe Basarab, între aniĭ 1513—1521, şi cu care ocasiune „Meşterul Manoli“ 'şĭ a arătatŭ capacitatea peneluluĭ sĕŭ.

Incă o probă vĕdită despre importanţa Românilor pentru istoria ortodocsieĭ este şi ajutorul, datŭ de Négoe Basarab între aniĭ 1513—1521, pentru zugrăvirea Bisericeĭ din mônăstirea Atonuluĭ, supra-numită Lavra St. Atanasie. Acésta se atestă de tradiţiunea locală (b) şi de documentul contimpuranŭ al Protuluĭ Gavriil, despre care face menţiune prin biografia St. Nifon (c).

Nu numaĭ Domnitoriĭ Ţĕrilor române, dar şi boeriĭ lor aŭ făcutŭ totŭ posibilul, ca ortodocsia să 'şi continue ecsistenţa şi să se transmitĕ preste secule, pĕnĕ în ḑilele nóstre. Des-

(a) Pentru inscripţiunĭ şi alte monumente româneseĭ istorice, ce se maĭ păstréză la monastirea Zograful, vedĭ Călătoria în Atou a D Teodor T. Burada, publicată în Revista pentru Istorie, archeologie şi filologie a D. Gr. Tocilescu T. I. fasc. II pag. 397—402.

(b) Revista ist. etc.. ib. pag. 406.

(c) Arch. istorică. B. P. Hajdeŭ. T. I. part. II pag. 146.

kiḑêndŭ cartea Doctoruluĭ Comnen dela 1708, aflătóre în mônăstirea Pantocratorul şi în formă de manuscriptŭ, citim:

«Τὸ ἱερὸν μοναστήριον τοῦ Παντοκράτορος εἶναι κτίζμα Ἀλεξίου τοῦ στρατοπεδάρχου, ὅστις ἐγένετο μετὰ ταύτα καὶ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων, καθὼς τὸ χρυσόβουλόν του διαλαμβάνει. Κτήτωρ εἰς αὐτὸ ἀκόμι ἔγινε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ πρημμυκήριος. Το δὲ ἐξώκαστρον μὲ τὸ νὰ ἐγκρεμνίσθη εἰς πολλὰ μέρη διὰ τὴν παλαιότητα, τὸ ἀνκαίνισεν ὁ μέγας λογοθέτης ὁ Μπάρμπουλος καὶ ὁ Γαβριὴλ, ἀπὸ τὴν Βλαχίαν ἄρχοντες τίμιοι καὶ θεοσεβεῖς» (a).

»Sânta mônăstire a Pantocratoruluĭ este zidire a luĭ Alecsie campoducele, care după acésta a devenitŭ şi imperatorŭ al Romanilor (Bizantinilor), dupre cum arată chrisóvul luĭ. Ctitor la acésta s'a făcutŭ şi fratele luĭ Ioan Primikiriul. Iar castrul de din afară, ruinându-se de vekime în maĭ multe locurĭ, l'a *pre'noit marele logofĕtŭ Barbul şi Gavriil, boerĭ onorați şi pioşĭ din Valachia*».

Éca, dupre Doctorul Comnen, că mônăstirea Pantoeratorul are între fundatoriĭ eĭ şi doĭ boerĭ românĭ; dar acum rĕmâne în sarcina nóstră, ca, conduşĭ de alte elemente istorice, să aflămŭ, cine a fostŭ logofĕtul Barbul şi cine Gavrul, căcĭ Doctorul nostru nu este destul de rĕspicatŭ, când ḑice „boerĭ din Valachia" şi de altă parte trebue să maĭ scimŭ şi ce anume a făcutŭ fie-care la acéstă mônăstire.

Gavriil, ca şi Barbul, este logofĕtŭ mare, dar numaĭ al Moldoveĭ, şi care în unire cu alțĭ boerĭ aĭ Țĕreĭ a ucisŭ pre Stefan Voevod (1549) sucesorul luĭ Petru Rareş după domnia întăia (b). Acestŭ Gavriil supra-numitŭ Trotuşénu trebue să fi fostŭ omorîtŭ de Petru Rareş în a doua domnie, împreună cu alțĭ boerĭ, pentru omorurile lor asupra luĭ Stefan şi a luĭ Alecsandru Cornea şi anume după anul 1540 (c). Gavriil Trotuşénu nu pare a fi privitŭ bine de Petru Rareş nicĭ în domnia întăia, căcĭ la anul 1537 el se vede în muntele Atonuluĭ şi póte kĭar în pribegie, şi face în mônăstirea

(a) Труды К. Д. Ак. 1867 Т. IV pag. 273.
(b) Ιστορία τῆς πάλαι Δακίας D. Fotino 1819. T. III, pag. 72.
(c). Ibid. pag. 74.

Pantocratorul o fôntână. Ĕca inscripţiunea, ce se află săpată pre unŭ arcŭ al kiliilor mônăstirescĭ despre Apus :

«Ἔξοδος καὶ συνδρομὴ τοῦ ὕδατος τούτου καὶ ἀπαρτύσει τοῦ ἐντιμοτάτου ἄρχοντος κυρίου Γαβριὴλ τοῦ Τρουσιανῶ καὶ μεγάλου λογοθέτου τῆς Μολδοβλαχίας ἔτους ͵ζ με (a)·»	«Keltuéla şi contribuţiunea pentru apa acésta apărţine prea onorabiluluĭ boerŭ D. Gavriil Trusiano (b) şi mareluĭ logofĕtŭ al Moldo-Vlachieĭ anul 7045 (1537).

Dar acum vine şi o altă întrebare : cine anume a fostŭ logofĕtul Barbu al Ungro-Vlachieĭ, când a trăitŭ şi ce a făcutŭ el pentru mônăstirea Pantocratorul? Décă căutămŭ cu maĭ multă insistinţă prin Biserica cea mare a Pantocratoruluĭ, găsimŭ în tinda cea strîmtă a Bisericeĭ, de-asupra unuĭ mormêntŭ de marmură, icóna Mântuitoruluĭ, ĭar înaintea icóneĭ unŭ kipŭ de boerŭ românescŭ, în posiţiune de rugăciune. Sub acestŭ kipŭ se află inscripţia slavonă următórea :

„Рабъ Божіи Стана въ великій логофетъ Угровлахійскіе земли ктиторъ монастыра сего“ (c).	«Robul luĭ D-ḑeŭ Stanl, marele logofĕtŭ al Ţĕreĭ Ungro-Valachieĭ, ctitorul mônăstireĭ aceştia»

Vra să ḑicĕ, că Stan, logofĕtul Valachieĭ, este îngropatŭ în acestŭ mormêntŭ de marmură, alăturea cu ceialalţĭ doĭ ctitorĭ aĭ Pantocratoruluĭ, Alecsie campoducele şi Ioan primikiriul, care în monachismŭ a fostŭ numitŭ Ioanikie, dupre cum se constată din Testamentul acestuia (d). Despre Barbul logofĕtul nu găsimŭ însĕ nicĭ o inscripţiune, care să-lŭ arate, ca ctitorŭ al mônăstireĭ. Din contra, décă comparămŭ spusele Doctoruluĭ Comnen cu inscripţiunea de maĭ sus, resultă din acéstă operaţiune, că „logofĕtul Barbul este ctitorŭ prin aceia, că a pre'noitŭ castrul de din afară al mônăstireĭ“,

(a) Труды К. Д. Ак., 1867 T. IV, pag. 274.

(b) Inscripţiunea ni-lŭ dă pre logofĕtul Gavriil cu numele de Trusiano, care dupre tóte probabilităţile nu este, de cât Trotuşénu, a căruia numé de săpătorul inscripţiuneĭ a fostŭ transformatŭ în Trusiano.

(c) Труды К. Д. Ак. 1867. T. IV, pag. 274.

(d) Ibid. pag. 135.

ĭar „Stanl logofĕtul este totŭ ctitorŭ“ fórĕ a i se determina ce anume a făcutŭ el pentru mônăstire, dar care este îngropatŭ în tinda Bisericeĭ. Abănui, că Comnen n'a sciutŭ pre toţĭ ctitoriĭ mônăstireĭ Pantocratorul, noĭ nu putemŭ să admitemŭ acésta; căcĭ el a avut la îndĕmână tóte sorgintele pentru ficsarea ctitorilor şi nicĭ maĭ este îndoială, că el a vĕdutŭ şi inscripţia din tindă cu numele de „Stanl ctitorul“ şi cu tóte aceste el pune de ctitor pe logofĕtul Barbu. Din acéstă încurcătură de nume ne scóte Barski, care, în calătoria sa dela 1744, a vĕdutŭ mormêntul luĭ Stan, cu inscripţiunea, îlŭ numesce şi el Barbu, ca şi Comnen, însĕ îlŭ îngrópă în mormêntul luĭ Stan. Éca cuvintele luĭ Barskĭ:

«Пантократорскую обитель создалъ Алексій стратопедархъ, иже бысть послѣди и Царь греческій, якоже и хрисовулъ его тамо свидѣтельствуетъ, потомъ второй ктиторъ бысть и братъ тогоже Алексѣя Іоаннъ примикирій, третій же ктиторъ быша Барбулъ великій Логоѳетъ и Гавріилъ властелины и начальники земли волосской, который Барбулъ съ тримя сынами и съ нѣкіими дарованіи внѣшнее монастыря создавъ подворіе, тамо и скончался» (a).

«Pre mônăstirea Pantocratoruluĭ a fundat'o Alecsie campoducele, care maĭ pre urmă a fostŭ Imperatorŭ al Grecilor, dupre cum atestă chrisovul luĭ de acolo; apoĭ al doilea ctitorŭ a fostŭ şi fratele aceluiaşĭ Alecsie, Ioan Primikiriul; al treilea ctitorŭ fiind Barbul marele logofĕtŭ, şi Gavriil, adminstratorĭ şi căpiteniĭ aĭ pămêntuluĭ valachŭ, care Barbul cu treĭ fiĭ şi cu óre-care dăruirĭ a ziditŭ curtea de din afară a monastireĭ, *acolo (el) a şi muritŭ.*»

De unde resultă, că Stan şi cu Barbul, ctitoriĭ mônăstireĭ Pantocratorul sûntŭ aceiaşĭ persónă, care a făcutŭ castrul mônăstireĭ, numiţĭ în modŭ diferit.

Acum ĭarăşĭ ne întrebămŭ: Cine a fostŭ acestŭ logofĕtŭ Stanl-Barbul, şi când a trăitŭ? Unŭ documentŭ al luĭ Radul celŭ mare al Ţĕreĭ românescĭ dela 1502, datŭ mônăstireĭ Rusicul cu o ofrandă de 4000 aspri, are numele de Stan, însĕ aicĭ în calitate de grămăticŭ (secretarŭ domnescŭ). După ce înşiră prin acestŭ documentŭ cele ordonate de Domnito-

(a) Труды К. Д. Ак. 1867 Т. IV. pag. 273

rul Radul, Stan logofĕtul ḑice şi despre sine la finele documentuluĭ:

„Азь граматикь Стань ѳ писахꙁ вь Трьговищꙋ, месеца феврара ни днь, летꙋ текꙋщꙋ ѡ Адама ҂зі нидиктга е, крꙋгь саньцꙋ і. крꙋгь лꙋне ни ѳемелие ке (a)."	«Eŭ grămaticul Stan am scrisŭ acesta în Tôrgovişte, luna Fevruarie 18 ḑile, anul curgĕtorŭ dela Adam 7010 (1502), indictinul 5, crugul sóreluĭ 10, crugul luneĭ 18, temelia 25.»

Acestŭ Stan, grămăticul luĭ Radul de la 1502, póte că a devenitŭ logofĕtŭ mare pĕnĕ la mórtea luĭ, 1508, şi în acéstá calitate nu este curiosŭ, că a indispusŭ şi el pre S-tul Nifon, împreună cu Domnul sĕŭ Radul şi cu Bogdan, boerul din Moldova, care îşĭ părăsise femeia şi copiiĭ în Ţéra sa şi se însurase cu sora luĭ Radu; faptŭ, ce a causatŭ ruptura definitivă dintre Radul şi S-tul Nifon (b). Dicemŭ, că acestŭ Stan, care se numesce şi Barbul, ajungêndŭ logofĕtŭ mare şi indispunêndŭ pre St. Nifon, pentru a complăcea Domnuluĭ, părăsesce cu ceĭ treĭ fiĭ aĭ sĕĭ Ţéra la mórtea luĭ Radul şi ne maĭ putêndŭ trăi în Ţéra românéscă cu skimbarea domnieĭ în persóna luĭ Michnea celŭ rĕŭ şi a luĭ Radul Vlăduţ, şi maĭ ales în persóna luĭ Négoe Basarab, fiiulŭ celŭ spiritualŭ şi ascultătorŭ al St. Nifon, se duce la Aton, şi anume în mônăstirea Pantocratorul, unde S-tul Nifon s'a călugĕritŭ, şi a fostŭ chirotonisitŭ ieromonachŭ, (c) şi aicĭ anume se face şi ctitorŭ, construindŭ castrul şi maĭ mult, dispunêndŭ kiar, să se îmormênteze în acéstă mônăstire, căcĭ din Ţéră îlŭ gonia urgia luĭ Négoe Basarab. Aceste fapte trebue să se fi petrecutŭ între aniĭ 1508—1521; adecă, Stan trebue să fi plecatŭ din Ţéră cu copiĭ cu tot pre timpul luĭ Michnea celŭ rĕŭ, şi nu s'a maĭ putut întórce în Ţéră pĕnĕ la mórtea sa,

(a) Акты рускаго монастырея Пантелеимона. 1873. Kiev. pag. 445. Stan nu prea sciea slavinesce; căcĭ, se vede că era Românŭ.

(b) Arch. ist. T. I, part. II, pag. 138 şi Ἱστ. τῆς π. Δακίας. T. II. pag. 60—74.

(c) Opera de maĭ sus a luĭ Fotino pag. 61.

care trebuie să se fi întâmplatŭ înainte de anul 1521, pre când pare şi meşterul nostru „Manoli“ că, părăsindŭ Ţéra românéscă, s'a îndreptatŭ spre Aton, unde a începutŭ a'şĭ desfăşura activitatea sa de iconografŭ.

Sûntŭ şi alte date, relative la relaţiunile Românilor cu muntele Atonuluĭ, dupre cum se póte vede din biografia S-luĭ Nifon, citată de noĭ şi din diversele opere, ce se ocupă de acestŭ locŭ al sanctităţeĭ ortodocse. Noĭ aicĭ ne mărginimŭ la faptele ecspuse, şi înkeindŭ şi acéstă parte din studiul nostru, stabilimŭ : *Româniĭ aŭ rolul celŭ maĭ mare istoricŭ în viéţa ortodocsieĭ. Eĭ cu averile lor aŭ scăpatŭ ortodocsia de lăcomia musulmană, ĭar cu inteligenţa lor, în persóna luĭ Petru Movilă aŭ precisatŭ ortodocsia faţă cu protestantismul şi papismul cotropitorŭ.* Decĭ, să fimŭ maĭ cu minţĭ . . . . .

Éca datele relative la Meşterul Manoli, atât cele legendare precum şi cele istorice. Acum al posterităţeĭ este datoria, ca să complecteze aceste date, să le înmulţiască şi cu kipul acesta să înavuţiască istoria Ţĕreĭ, cea atât de părăsită astă-dĭ de ómeniĭ, cariĭ aŭ kĭar datoria a se ocupa cu dînsa.

Preotul învĕţător poporuluĭ

(urmare şi fine, vedĭ No. 3)

Disposiţia cea maĭ esenţială a preotuluĭ este curăţia scopuluĭ seu: Sunt nedemnĭ de acest sânt ministeriŭ aceia ce nu caută într'ênsul gloria luĭ D-ḑeŭ, ci a lor şi cari nu lucră pentru mântuirea apróapeluĭ ci pentru reputaţia lor proprie. Aicĭ nu este vorba de a placea ci de a converti; nu de a se face plăcut ómenilor, ci luĭ D-ḑeŭ. I Tes. c. II. Daca apostoliĭ reuşiră a întórce lumea la credinţă, acésta se făcu pentru că nu predica eĭ, ci Iisus Christos prin gura lor. II. Cor. c. IV.

Adevĕratul succes al unuĭ predicator evangelic, unicul care este demn de dênsul, singurul ce-ĭ este iertat de a ambiţiona, este de a da fructe de mântuire, de a întări pe dreptĭ în bine şi a întórce pe ceĭ pĕcătoşĭ de la rĕŭ. Ajuns-a la acest scop al rugăciunilor sale? să dee sucesul ce a bine-voit a dà crescerea plantelor ce el numaĭ a udat şi să se mărginiască în a mulţumi luĭ Dumneḑeŭ, care a făcut dintr'ênsul instrumentul bine-faceriĭ sale, sciind, că nu instrumentuluĭ, ci lucrătoruluĭ i se cuvine lauda.

Cât pentru aceia, care caută prin predicile lor să vêneze laude omenescĭ, nu merită şi nu se vor bucura nicĭ odată de onórea că a cucerit suflete luĭ Dumneḑeŭ. Predicile lor, bine cumpănite, înflorite, elocuente, póte, nu vor fi de cât o aramă sunătóre şi un cimbal resunător, a căror sunet, de va fi armonios, va desfăta auḑul, dar ânima nu o va pĕtrunde nicĭ odată. Dumneḑeŭ le va îngădui, póte, acéstă glorie deşeartă ce aŭ ambiţionat, însĕ acésta va fi pentru căderea lor. Mândria de a predica se va maĭ âmfla încă din laudele ce vor culege şi ast-fel perderea le va veni chiar de acolo de unde ar fi cătat să le vie Mântuirea.

Cu tóte acestea să nu crédă cine-va, că ar fi o crimă pentru predicatorul evangelic de a da predicilor sale harul şi puterea ce nasc din elocuenţă. Nu. Ceea ce este oprit, este de a nu căuta maĭ mult gloria sa, de cât scopul ce trebuie să aibă şi care este folosul auditorilor sĕĭ. Póte dar ca să convingă, ca să atingă şi să misce ânimile, póte să împrumute apucăturile cele maĭ nemerite, trăsurile repeḑĭ, figurile viĭ,

simtementele tinere, mişcările iuţĭ şi pline de foc, care trag asupra cuvêntuluı: atenţiunea, mulţumirea, insinuarea şi supunerea; dar aceste miđlóce ale arteĭ oratorice să nu le aplice de cât numaĭ când vor fi de folos.

Predica să-ĭ fie tot-d'auna potrivită cu locul în care predică, cu priceperea acelora cărora predică şi cu necesităţile lor. Daca predică în cetăţĭ saŭ la curţile suveranilor, tonul luĭ cată a fi înalt, fĕră îngâmfare; stilul înflorit fĕră prefacere; discursul animat, dar fară furie. Iar daca predică la sate, învĕţăturile sale să fie simple ca şi aceia catre care vorbesce şi pôtrivite pe înţelegerea lor. Ast-fel Eliă şi Eliseiŭ, ca să învieze nisce copiĭ se plecară tocmaĭ la dênşiĭ şi le suflară suflarea vieţeĭ. Tot ast-fel şi marele apostol dă discepolilor de la Corint, debilĭ âncă în credinţă, numaĭ laptele cuvêntuluĭ, iar nu şi alte alimente, prea tarĭ pentru eĭ, cari ĭ-ar fi îngreoiat în loc să-ĭ nutriască. II. Cor. c. III.

Dar păstoriĭ indolenţĭ şi ne îngrijitorĭ, ca să scape de datoria lor cea maĭ de căpetenie şi maĭ esenţială, pun diferite pretexte, care de care maĭ de nimic. Nu vin ómeniĭ la biserică să asculte predicile, đic eĭ, şi aceia câţĭ vin, nu sunt cu luare aminte şi de aceea ostenelile lor remân fără fruct. O, ministri codacĭ şi nepăsătorĭ! Aceste imputărĭ ce faceţĭ poporenilor vostri, nu cad óre asupra vóstră înşivĕ? Ceea-ce-i depărtéză nu este óre modul cu care-ĭ învĕţaţĭ? Nu este óre indolenţa vóstră, care vĕ ţine în loc în acéstă cale sântă şi vĕ împiedică de ale prepara nutrimentul sufletescŭ cu luórea aminte ce merită un lucrŭ atât de însemnător? Cum puteţĭ cere să vĕ asculte ómenii învĕţăturile cu aluare minte când voĭ n'aţĭ fost cu luare a minte când le-aţĭ compus. N'aveţĭ dreptul de a vĕ plânge că nu vedeţĭ fructe pe urma vóstră, pentru că nu lucraţĭ casă aveţĭ. Din împrotivă, e de mirare, cum nu devin urîciósę, desgustătóre şi chiar ridicole asemenea predicĭ compuse în fuga.

Aveţĭ auditorĭ puţinĭ, điceţĭ, ânsĕ acésta nu este un cuvênt. Aŭ nu trebue învĕţat şi acel mic numĕrŭ? Aŭ dóră trebue să se abţinŭ heroldul public de a publică legile pentru cuvêntul că sunt puţine persóne care le aud? Şi apoĭ chiar când predicile vóstre ar întórce numaĭ un suflet la Dumneđeŭ, tot aţĭ făcut e faptă mare şi plină de merit.

Điceţĭ că nu Vĕ vedeţĭ succesul ostenelilor vóstre, dar de unde sciţi că n'aŭ nicĭ un succes? Póte că sânta semênţă ce aţĭ semănat, dă colţŭ în sine şi nu va eşi afără de cât la timpul sĕŭ. Prin urmare cu cât vedeţĭ maĭ puţin resultat la lucrările vóstre, cu atât trebue să le îndoiţĭ şi să le întreiţĭ; cĕcĭ numaĭ o lucrare necontenită şi o rouă désă face productiv pâmêntul cel sterp. Apostoliĭ se descurageaseră pescuind în deşert tótă nóptea, când o vorbă a divinuluĭ lor învĕţător îĭ îmbăr-

bătă şi aruncând plăşile din noŭ prinseră o mulţime însemnată de pescĭ. Şi apoĭ chiar când aţĭ scĭ bine că învĕţăturile vóstre nu vor fructifica, totuşĭ nu trebue pentru acésta să încetaţĭ. Dumneḑeŭ vĕ ḑice să plantaţĭ, să udaţĭ şi crescerea o va da el. Aşa dar faceţĭ partea ce ve este prescrisă şi grija resultatuluĭ lasaţi-o pe séma Luĭ.

Dar nu e dator păstorul numaĭ a predica turmeĭ séle în templu, ci trebue a o învĕţa în tot locul şi cu orĭ-ce ocasie. Dacă predică din timp în timp saŭ chiar şi în tóte duminicile, cu acésta nu s'a împlinit tótă datoria. Mulţĭ din enoriaşiĭ luĭ nu se pot folosi din predicĭ saŭ pentru că n'aŭ fost faţă din cause binecuvêntate, saŭ pentru că nu se bucură de multă înţelegere, saŭ pentru că lea lipsit luarea amintea pe când se predica, şi el este dator a învĕţa şi pe aceste suflete ca şi pe cele l'alte. De surda va ḑice ca să scape de datorie. „Eŭ am predicat, de ce n'aŭ venit" ? căcĭ i se va respunde : „Adevĕr, datoria lor era să vie să asculte, dar fiind că, saŭ n'aŭ putut saŭ n'aŭ vrut, datoria păstoruluĭ este de a merge la eĭ să-ĭ înveţe." Tatăl de familie din evangelie nu s'a mulţumit numaĭ de a pofti la masă pe săracĭ, ci trimise pe servitorul seŭ să-ĭ caute şi să-ĭ aducă. Tot aşa şi păstorul cel bun nu numaı chiamă óia cea retăcită, ci alérgă după dênsa şi o aduce pe umere. Chiar Domnul nostru Is. Chrs. nu s'a mulţumit a ne trage la sine din înălţimea caruluĭ, ci s'a pogorât la noĭ casă ne atragă, să ne ducă şi să ne conducă la cer. Pe apostolĭ şi pe următoriĭ lor, nu-ĭ a îndatorat numaĭ de a învĕţa, ci le-a ḑis : „ Mergeţĭ şi înveţaţĭ," şi eĭ după acest ordin predicară pe divinul lor dascăl şi evangelia luĭ în tot locul şi tot timpul, nu numaĭ în temple, ci şi în case. Act. c. V. Sciţĭ, ḑicea unul dintre eĭ, că nimic n'am lăsat, din câte vĕ eraŭ de folos, ca să nu vĕ spuiŭ şi să vĕ învĕţŭ în public şi prin case Act. c. XX.

O păstorĭ sufletescĭ! Eată cum aŭ fost predecesoriĭ preoţieĭ vóstre! Étă modelele zeluluĭ vostru ! Voĭ nu sunteţĭ miniştriĭ cuvêntuluĭ evangelic nu maĭ pe amvon, ci acest ministeriŭ vĕ urméḑă întot locul. Mergeţĭ dar după exemplu dascălilor vostri şi împliniţi-l în casele enoriaşilor. Mergeţĭ în colibile depărtate, în pădurile locuite de vedeţĭ dacă sunt cunoscute şi practicate învĕţaturile vóstre acolo ; dacă soţiı sunt uniţĭ ; părinţiĭ veghetorĭ ; copiiı ascultatorı ; fetele înţelepte ; juniı laborioşĭ. Semănaţĭ în tóte părţile învĕţătura evangelică. Daţĭ icĭ o învĕţatură, colo o sfătuire, înpartea asta o bună punere la cale ; împartea ceea laltă o îmbărbătare şi pe a locurea şi câte o mustrare. Immulţiţĭ şi variaţĭ îngrijirile vóstre părintescĭ după necesităţile ce întîmpinaţĭ. Immulţiţĭ şi variaţĭ aceste îngrijirĭ, precum le îmmulţeste şi variaḑă D-ḑeŭ care v'a trimis darurile ce v'a dat să împărţiţĭ.

Un ce fórte însemnat în ministeriul pastoral este instrucţiunea copiilor. Sufletul lor este un deposit sacru ce-l-a pus Dumneḑeŭ în mâinele

nóstre. Şi precum am udat aceste plante tinere cu apa botezuluï tot asemenea suntem datorï; ale şi cultiva şi ale face să créscă în ţérina Domnuluï. Născêndŭ-ï încredinţă, suntem datorï a-ï şi iubi părintesce. Parinţiï lor după corp sunt datorï ale da pâineă materială, noi părinţiï lor spirituali, sântem datorï ale da pâinea sufletéscă, pâinea cuvêntuluï.

Să lucrăm dar spre a conserva prin învĕţăturile nóstre neschimbată acéstă stare de inocenţă ce le am dat'o prin afundarea în apa st. botez. Să întipărim în acéstă ceară móle chipul Domnului. Să nu aşteptăm până să se întăriască acest pâmênt móle şi flexibil, ci să facem dintr'ensul vase de onóre şi de sânţenie. O! cât de mult despreţuescu înnălţimea ministeriuluï lor aceï preoţï mândri, carï nesocotesc instrucţia copiilor ca nedemnă de talentelelor şi o delasă ca o grijă maï mică. Noï ï-am ruga să ia în băgare de sémă, că înveţătoriï ceï maï sânţï aï bisericiï şi episcopiï ceï maï savanţï îşï făceaŭ o onóre din acéstă funcţiune, care pe dênşii li se pare că-ï umilesce. Să'şï ridice ochiï şi să véḑă pe Păstorul păstorilor chiămând pe copiï la sîne şi declarându-le că al lor este împeriul cerurilor.

Ce idee şi-ar face aceia ce aŭ acéstă absurdă vanitate de gredinarul ce ar cultivă numaï auboriï ce daŭ fructe acum şi ar neîngrijï pe ceï tinerï ce aŭ să de a maï târḑiu? Să ne întórcem dar ochiï credinţeï şi să vedem cum privesce Dumneḑeŭ ênsuşï acéstă sântă funcţiune şi de parte de a ne pârea mică şi de nebăgat înséma, o vom află una din cele maï demne de înalţimea ministeriuluï nostrŭ.

Precum dela semânţă depandă secerişul, tot aşa depandă şi dela prima instrucţiune sânţirea vieţeï. Din aceştï copii învĕţaţï şi deprinşï în buna credinţă se va naşte nn popor de sânţï. Inveţatura preoţilor nu numaï că le face binele, ci li-l şi asigură; nu numaï că le aduce binele în presinte, ci îl şi prelungesce din timp în timp. Tot fructul fiitor al ministeriuluï nostru, tot ce vor putea culege urmaşiï, se coprinde, ca în semînţă, în învĕţătura ce daţï copiilor. Din schólă unde-ï învĕţaţï, ei vor merge să între în serviciile biserici şi a le societăţi, ducênd cu dênşiï luminile cu care veţï fi căpuit, credinţa şi caritatea cu care-ï veţï fi nutrit şi tóte virtuţile cu care-ï veţï fi împodopit.

Dar vaï! câţï enoriaşï nu suntu cărora li s-ar putea ḑice aceea ce causa durere adîncă profetuluï Ieremia! „Copiiï aŭ cerut pâinea cuvêntului şi n'a fost cine să le dea". Plâng. Ier. c. IV. Afundaţï într'o nesciinţă ruşinósă şi mortală n'aŭ de cât o idee fórte mărginită despre Dumneḑeŭ ce li se propune de a-l mări; nu-l cunosc nicï pe dênsul, nicï însuşirile lui, nici misterile şi poruncile luï, de câtŭ numaï câtŭ i-a pututu înveţa simplitatea părinţilor lor, adeseorï tot aşa de puţin luminaţï ca şi fii lor.

Pastorï! cari neîngrijiţï acéstă parte esenţială a funcţiunilor vóstre. ce de rele adunaţï peste aceştï copiï, peste societate, şi peste voï!

Invĕţătura ce n'aţı dat'o vîrsteĭ lor celeĭ micĭ, putea-o vor maĭ căpăta? Cândŭ necesităţile vieţiĭ şi lucrările cele grele şi necontenite le vor absorbi tóte minutele, ce timpŭ le va maĭ remânea pentru învĕţatura credinţeĭ? Cândŭ pasiunile vor ferbe în animile lor, maĭ voi-vor a primi acéstă învĕţătură? Ast-fel, lipsiţĭ de singurul frîŭ ce maĭ putea să-ĭ ţie, lipsiţĭ de singura stavilă ce putea împiedica şioiul fără de legilor, ele se vor vărsa asupra lor şi vor face devastărĭ spăĭmântatóre în tóte părţile.

Ce potŭ fi enoriile şi chiar popóre întregĭ, fără credinţă, fără religie, fără morală şi fară nicĭ o cunoscinţă de creştinismŭ? Ce păcate şi ce fără de legĭ nu suntŭ în stare să comită acea ce nu cunoscŭ nicĭ ce opreşte nicĭ ce pedepsesce legea? Şi cum vor putea păstoriĭ credincioşĭ ce vor veni după voĭ a întórce tóte generaţiile stricate, sub păstoria vóstră, la virtuţile creştinescĭ despre care voĭ nu i-aţĭ învĕţatŭ? Acéstă viă a Domnuluĭ ce eraţĭ însărcinaţĭ să o cultivaţĭ a'ţĭ perdut-o. Aşa dar voĭ sunteţĭ vierul neîngrijitor care a lăsat'o să se părăginéscă. Aceste nefericite suflete ce eraţĭ datorĭ a le mântui, vor peri, dar vĕ vor trage şi pe voĭ în peirea lor. Din fundul adîncurilor înflacarate, în care le va fi cu fundatŭ ne îngrijirea vóstră, vor cere şi vor căpăta resbunare asupră vĕ şi vecĭnicile lor împutărĭ vor fi, în locaşul durerilor şi al desperăriĭ unul şi cel maĭ spăĭmântator din chinurile vóstre.

Ne fiindŭ aicĭ locul de a arăta cu amĕruntul regulile de urmatŭ la învĕţătnra copiilor nemărginim a arĕta numaĭ óre care principiĭ generale.

Preotul se cade a-şĭ propune treĭ lucrurĭ principale, adică: a se face înţeles prin lămurire, respectatŭ prin seriositate şi iubit prin blândeţe. Invĕţătura luĭ să fie simplă, dar fără înjosire; demnă şi nobilă, dar fără îngâmfare şi pedanterie; s'o dea cu blândeţe, ânsă fără slăbiciune către ceĭ ce s'ar purta rĕŭ; deasă, dér nu lungă ca sĕ nu trécă peste puterea luări aminte a acesteĭ vîrste uşóre; amestecată cu întrebărĭ la care copiiĭ să respundă după mintea lor şi cu explicaţiĭ care le desvoltă ceea ce aŭ înveţat. Nu se cuvine a-ĭ învĕţa vorbele din chatechismu, ci lucrurile saŭ ideile. Ce folosescŭ daca ştiŭ repeta ca nişte echourĭ saŭ ca nişte papagali vorbe ce nu înţeleg? Trebue a cunósce sântele adevĕrurĭ spre ale crede şi sântele precepte spre a le ţine şi practica. Trebue a săpa adînc legea luĭ D-ḑeŭ nu numaĭ în memoria lor, ci şi în înţelegerea lor şi maĭ pre sus de tóte în ânima lor.

OMILIE

Elaborată de Ión Berariŭ Paroch din Stroescĭ anul 1882.

Mat. Cap. VI. Vers 22—34.

Iubiţilor creştinĭ! Noĭ trebue să ne îngrijimŭ de cele trebuincióse, pentru susţinerea vieţeĭ nóstre. Noĭ ne şi rugăm de multe orĭ către Părintele cel cerescŭ, pentru pânea cea de tóte dilele şi décă facem acésta, cu drept o facem, căcĭ Christos ne-a învĕţat a ne ruga ast-feliŭ. Trupul nostru e format din pământ, urmédă dar ca noĭ să căutăm cele ce sunt de lipsă trupuluĭ aicea pre pământ. In trupul nostru însĕ lăcuesce şi sufletul, de care încă trebue să ne'ngrijimŭ. Şi de óre-ce sufletul nostru e destinat pentru ceriŭ, apoĭ se cade ca să câşcigăm ceriul. Ingrijindu-ne decĭ de trup, suntem legaţĭ de pământ, îngrijindu-ne de suflet suntem legaţĭ de ceriŭ. Ce e maĭ însemnat trupul şi pământul, séŭ sufletul şi ceriul? Ómeniĭ întorc însĕ ordinea acésta şi să îngrijesc maĭ mult de trup de cât de suflet, ba de multe orĭ nicĭ nu bagă în sémă sufletul, ca când nicĭ nu l'ar avea.

Décă avem noĭ cele ce ne sunt de lipsă pentru chrană și îmbrăcăminte, apoĭ am trebui să fim mulțămițĭ. Uniĭ ómenĭ însĕ nu's mulțămițĭ cu acestea, ci eĭ ar voi să aibă din ce în ce maĭ mult — se'ngrijescŭ numaĭ și numaĭ de dênșiĭ, ca când aprópeluĭ lor nu i-ar trebui nimic. Eĭ se îngrijescŭ de viitoriŭ — se'ncarcă cu felurite grijĭ nefolositóre — ci tremură de frig așa ḑicênd înainte de ce se face érnă — să tem să nu móră de fóme, atuncĭ când póte nicĭ vor maĭ fi în viață. Ingrijirea cea peste măsură de bunurile timpurale e fórte stricăciósă, căcĭ aceste ne seduc la multe rele, prin urmare e natural décă Iisus cércă în Evangeliul de astă-ḑĭ, de a ne reține dela acéstă greșélă.

In evangeliul de astă-ḑĭ vorbesce Iisus ast-felŭ :

«Luminătorul trupuluĭ este ochiul, decĭ de va fi ochiul tĕŭ curat, tot trupul tĕŭ va fi luminat; déră de va fi ochiul tĕŭ rĕŭ, tot trupul tĕŭ va fi întunecatŭ. Decĭ décă lumina care este în tine, este întunerecŭ, întunereculŭ óre cât de mare va fi» !

Acésta însémnă :

Ce e ochiul pentru trup, aceea e mintea pentru suflet. Cine are un okiŭ curatŭ și sănătosŭ, vede fie-care lucru clar, el vede pe cé pune mâna, vede unde calcă cu piciorul, vede cum și ce are să lucreże, cum și unde are să mérgă. A căruĭ okiŭ însĕ nu e curat, séŭ e acoperit, acela nu póte face nicĭ unŭ pasŭ cu siguritate și îndrăsnélă. Am ḑis maĭ sus că ce e okiul pentru trupŭ, aceea e mintea pentru suflet; decĭ décă e mintea curată și sănătósă, apoĭ ea luminéză sufletul și'l conduce pe calea dreptățiĭ — cătrĕ D-ḑeŭ — cătrĕ ceriŭ; décă însĕ e mintea întunecată, apoĭ întunecă ea și sufletul și'l conduce spre pierḑarea vecĭnică. Și ce întunecă mintea omuluĭ maĭ tare, decât îngrijirea cea preste mĕsură de lucrurĭ, care suntŭ pentru trupŭ bine-făcătóre, pentru sufletŭ însĕ stricăcióse. De ast-felŭ de grijĭ ne feresce Mântuitoriul, căcĭ ḑice în evangeliŭ maĭ departe: «Nimenea nu póte servi la doĭ domnĭ, că séŭ pre unul va urî și pre altul va iubi; séŭ de unul se va alipi și

pre altul va despreţui. Nu puteţĭ servi luĭ Dumneḑeŭ şi luĭ Mamona».

Să vedem ce'nsémnă a servi luĭ D-ḑeŭ, şi ce'nsémnă a servi luĭ Mamona? Noĭ ómeniĭ ducem aicĭ pre pămênt o viaţă socială, e natural déră să căutămŭ a împlini anumite lucrurĭ uniĭ altora — unul caută de a împlini voia celuĭ-l-altŭ, ceea ce'nsémnă că noĭ servim uniĭ altora. Noĭ servimŭ împĕratuluĭ nostru, că aşa ne poruncescŭ legile omenescĭ şi dumneḑeescĭ. Noĭ servim altor ómenĭ, parte pentru de a aţinti şi din partea lor serviciŭ, parte pentru de a ne arĕta dragostea faţă de eĭ. Décă recugetămŭ acuma, cine e D-ḑeŭ şi ce'ĭ datorim, apoĭ nu avem noĭ óre nenumĕrate cause de aĭ servi luĭ? El e Domnul nostru cel maĭ înalt, făcătoriul şi susţiitoriul nostru, el e bine-făcĕtoriul şi părintele nostru cel maĭ bun, carele se'ngrijesce de tóte cele trebuincióse ale nóstre, prin ce alta dér ne putem arĕta dragostea şi mulţumirea nóstră, faciă de bine-făcĕtorul nostru cel maĭ mare, şi a ne face vrednicĭ de bine-facerile luĭ, decât prin aceea de aĭ servi luĭ?

Sunt însĕ ast-felŭ de ómenĭ, carĭ vînéză după bunurĭ pămêntescĭ, după aur şi argint. Aceştĭ ómenĭ se'ngrijescŭ maĭ puţin de D-ḑeŭ, şi de mântuirea sufletuluĭ lor — acestora le va căşuna pierderea unuĭ bun pămêntesc maĭ mare durere, decât pierderea charuluĭ dumneḑeescŭ şi a fericireĭ vecĭnice. Şi décă pentru câscigarea unuĭ bun pămêntesc, se vor folosi de minciună, înşelăciune, nedreptate, apoĭ se facŭ servĭ aĭ luĭ Mamona.

D-ḑeŭ pe o parte, lumea cu bunurile séle pe altă parte, acestea sunt ceĭ doĭ domnĭ, căror nu le putem servi de-odată. Nu ne este cu putinţă de a împărţi amórea sufletuluĭ nostru între D-ḑeŭ şi deşertăciunile pămêntescĭ, şi să ne alipim de-odată de pămênt şi ceriŭ, căcĭ ḑice Christosŭ : «voĭ nu puteţĭ de-odată servi luĭ D-ḑeŭ şi lumeĭ aceştia». Care din aceste serviciurĭ e maĭ ponderos? In serviciul luĭ D-ḑeŭ am intrat de-odată cu priimirea vieţeĭ nóstre atuncĭ, când ne zidi dupre kipul şi asemănarea sa, când ne dădu în sémă pămêntul, şi ne puse domnĭ preste tóte cele-

l-alte fĕpturĭ, atuncĭ ne luă el în-serviciul sĕŭ. La botez am făgăduit prin gura naşilor noştri, de a servi numaĭ luĭ D-ḑeŭ. Cum putem dar noĭ, cariĭ ne-am îmbrăcatŭ întru Christosŭ, a servi luĭ Antichrist. Pre cel-l-alt Domn îlŭ numesce Christos, lumea acésta cu tóte bunurile şi plăcerile séle. Dér iubiţilorŭ crestinĭ, cine servesce lumiĭ acesteia, acela nu 'şĭ póte rĕdica capul sĕŭ cătrĕ ceriŭ. Cine'şĭ légă inima sa de lumea acésta, nu o póte arĕdica la ceriŭ. Cine e încătuşat prin patimele séle de pămênt, acela nu 'şĭ póte arĕdica gândurile séle la ceriŭ.

Şi totuşĭ sunt mulţĭ creştinĭ, carĭ vieţuescŭ ast-felŭ, ca cândŭ arŭ avea de vieţuitŭ numaĭ pentru lumea acésta, a căror inimĭ însĕ nu sunt pătrunse nicĭ de credinţă, nicĭ de dragoste cătrĕ D-ḑeŭ. Şi mulţĭ de aceia, carĭ se'ngrijescŭ de pânea de tóte ḑilele pentru trup — sufletul însĕ îlŭ lasă să moarâ de fóme — mulţĭ carĭ vînéḑă după desfătărĭ lumescĭ şi carĭ pierdŭ ḑile şi nopţĭ întregĭ în plăcerĭ păcătóse, déră de biserică sunt departe, şi de jertvescŭ o oră séŭ doĕ luĭ D-ḑeŭ, apoĭ o ţin ca timp pierdut. Acestia nu cugetă a servi luĭ D-ḑeŭ, ci eĭ sciŭ prea bine că servesc lumiĭ aceştia— luĭ Mamona. Sunt însĕ şi ast-felŭ de ómenĭ, carĭ de şi servescŭ luĭ Mamona, cugetă şi la aceea de a servi şi luĭ D-ḑeŭ.

Să o lămurimŭ acésta prin o pildă:

Un om, carele e cuprins în decursul întregeĭ sĕptămânĭ cu gospodăria sa şi din pricina grijelor séle multe nicĭ nu se rógă luĭ D-ḑeŭ, ba kiar póte nicĭ nu'şĭ aduce aminte de dênsul, crede că déca a venit într'o duminecă séŭ sĕrbătóre la biserică, apoĭ crede că a făcut cine scie ce serviciŭ mare luĭ D-ḑeŭ. Vĕ întreb acum iubiţilor creştinĭ, se póte un ast-felŭ de omŭ numi servitor a luĭ D-ḑeŭ? Nu! cacĭ necugetênd el la D-ḑeŭ cu ḑile întregĭ, el servesce gospodărieĭ sĕle, servesce luĭ Mamona, nu póte prin urmare servi luĭ D-ḑeŭ.

Nimene nu póte prin urmare servi la doĭ domnĭ, căcĭ séŭ pre unul îlŭ va iubi, iar pre altul îlŭ va urî — séŭ de unul se va alipi, iar de cel-l-altŭ se va lepăda.

Și de óre-ce noï nu putem servi la doï Domnï, adecă luï D-ḑeŭ și lumiï, ḑice Iisus maï departe în evangeliul sĕŭ : «Nu vĕ îngrijițï de viața vóstră, ce vețï mânca și ce vețï bea; nicï de trupul vostru, că cu ce vĕ vețï îmbrăca. Aŭ viața este maï mare decât chrana, și trupul decât chaina?

Cu aceste cuvinte nu voeşte D-ḑeŭ să ne oprésca cu totul de a ne 'ngriji de trebuințele trupuluï, ci numaï ca aceste grijï să nu fie nemĕsurate, și să se misce între marginï cuviinciόse și așijderea să ne incredem in pronia dumneḑeéscă.

D-ḑeŭ, carele în urma bunatățeï sale ne-a înavuțit cu atîte lucrurï marï, de bună seamă ne va face părtașï şi de lucrurile cele micï; căcï décă ne-a dat D-ḑeŭ viață, de bună sémă că ne va da și cele brebuinciόse pentru susținerea vieței, adecă mîncare și bĕutură, décă ne-a datŭ corpul, ne va da și cele trebuinciόse pentru acoperirea goliciuneï luï. E lucru firesc, și datoria fie-căruia de a se 'ngriji de susținerea de tόte ḑilele, așa bărbatul să se 'ngrijéscă de soția sa, părinții de copiï, recere maï departe înțelepciunea, ca noï în ḑile bune să ne aducem aminte și de ḑilele cele de necaḑŭ, saŭ bόle, care potŭ urma. A fi fără grijă fața de-aï sĕï, a fi resipitoriŭ, așï perde averea sa în bĕuturï și jocurï, e un pĕcatŭ greŭ.

Suntŭ însă mulțï, cariï întru atâtŭ suntŭ cuprinșï de grija pentru bunurile pămînteştï, în câtŭ fiindŭ în biserică și kiar pe timpul sf. Liturgiï, suntŭ cu totul împrăsciatï cu gîndurile lor — ci suntŭ numaï cu trupul lor în biserică, cu gîndurile însă pe piață, — în cîmpŭ — saŭ in altu locŭ.

Noï să nu fim însă așa tare îngrijițï de bunurile lumeştï, ci maï multŭ de cele vecînice. — Cugeta omule că tu aḑï mîne aï se morï, eară comόra ta remîne scie D-ḑeŭ cuï, ci'țï adună ast-feliŭ de comorï, pre carï le poțï lua cu tine şi pre carï mόrtea nu le pόte răpi.

Sĕ căutăm dar a ne cîşciga maï întêiŭ împĕrăția luï D-ḑeŭ, și fericirea vecînică, ear cele-l-alte trebuinciόse ni le va adauge D-ḑeŭ.

Spre a întări încrederea nόstră în pronia luï D-ḑeŭ, ḑice

Christos în evangeliul sĕŭ maĭ departe : «Căutaţĭ la paserile ceriuluĭ, că nicĭ seamănă, nicĭ seceră, nicĭ adună 'n grînare, şi părintele vostru le nutreşte. Aŭ nu sunteţĭ voĭ maĭ multŭ, de câtŭ acestea?

Aruncândŭ o privire către ceriŭ, vedem o mulţime de pasărĭ, care prin cântările lor melodióse prea măresc pre D-ḑeŭ, şi-ĭ aduc mare cinste şi laudă. Cât de minunat trebue să fie acela, carele a creat acel numĕr mare a lor. Dar încă şi maĭ minunată trebue să fie puterea şi bunătatea a aceluĭ părinte, carele le nutreşte; căcĭ pre toţĭ aceştĭ locuitorĭ a-ĭ ceriuluĭ, îĭ nutreşce cerescul părinte, dîndule la timp mîncare şi bĕutură. Décă decĭ se'ngrijeşce D-ḑeŭ cu atâta bunătate de ast-feliŭ de vietăţĭ micĭ şi ne-însemnate, apoĭ óre să nu se îngrijéscă de noĭ ómeniĭ, pre care ne-a ḑidit după kipul şi asemănarea sa, şi ne-a arĕdicat preste tóte cele-l-alte fĕpturĭ ale lumiĭ aceştia, se póte dar ca D-ḑeŭ se uite de noĭ, La ce dar grija nemĕsurată, că ce vom mînca şi ce vom bea, şi cu ce ne vom imbrăca? D-ḑeŭ carele se'ngrijeşce şi de fapturile cele maĭ ne'nsemnate, cu cât maĭ multŭ se va îngriji de tine o omule, sciind cele ce'ţĭ suntŭ de lipsă.

După ce a arătatŭ Christos, cât e de nefolositoriŭ de a se 'ngriji peste măsură de mîncare şi beutură, trece la imbrăcăminte şi ḑice în evangeliul de astă-ḑĭ maĭ departe : «Şi de chaină ce vĕ ingrijiţĭ? priviţĭ criniĭ câmpuluĭ cum cresc : eĭ nu se ostenesc, nicĭ torc. Iar ḑic vouă, că nicĭ Solomon în tótă mărirea sa, nu sa îmbrăcat ca unul din aceştia. Decĭ décă D-ḑeŭ aşa îmbracă earba câmpuluĭ, care este astă-ḑĭ, şi mâne se aruncă 'n cuptoriŭ, aŭ nu cu mult maĭ vîrtosŭ pre voĭ pucin credincioşilor».

Aceste cuvinte ale mântuitoriuluĭ sunt atît de învederate, în câtŭ e de prisosŭ de a le esplica maĭ pe larg. Ele ne arată numaĭ cît de tare suntŭ ceĭ pucin credincioşĭ îngrijiţĭ de dînşiĭ. Cine însĕ vede cu ce podóbă îmbracă D-ḑeŭ criniĭ câmpuluĭ, nu va fi îngrijit peste mĕsură de îmbracamintea corpuluĭ sĕŭ, căcĭ de bună sémă, că acela carele a imbrăcatŭ pre Adam şi pre Eva, se va îngriji şi de îmbrăcămintea noastră,

Acéstă învĕțătură, ca noĭ să nu ne îngrijim peste mĕsură de lucurile trebuinciόse pentru trup, repeteșce Christos cu cuvintele : »Decĭ nu vĕ'ngrĭjițĭ ḑicêndŭ : Ce vom mînca? séŭ ce vom bea? saŭ cu ce ne vom îmbrăca? căcĭ aceste tóte le caută păgâniĭ, și scie părintele vostru cel ceresc c'avețĭ trebuințe de tóte acestea, ci căutațĭ maĭ vîrtos împĕrăția luĭ D-ḑeŭ și dreptatea luĭ, și tóte acestea se vor adauge vouă. Drept aceea nu vĕ îngrijițĭ de ḑiua de mâne, că ḑiua de mîne se va 'ngriji de ale séle. Ajunge ḑileĭ răutatea eĭ.»

De aicĭ vedem iubiților, ca să nu trăim aice pe pămîntŭ pentru grija mîncăreĭ și bĕutureĭ, ci pentru câșcigarea împĕrățieĭ cereștĭ, căcĭ de mâncare se va îngriji părintele ceresc. Să servim dară numaĭ cu credința luĭ D-ḑeŭ, și noĭ nu vom avea de a ne'ngriji peste mĕsură de mâncare și bĕutură, căcĭ servitoriul are se împlinéscă serviciul sĕŭ, ear stăpânul se'ngrijește de mâncare și îmbrăcăminte. De aceea și noĭ ca servitorĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ, să împlinim voia luĭ, iar de mâncare și îmbrăcăminte se va 'ngriji părintele nostru ceresc. Noĭ se năzuim după împărăția ceréscă și dreptatea luĭ, ear cealaltă grijă să o lăsăm voeĭ luĭ D-ḑeŭ, iar el, a tot bunul și îndurarul părinte, nu ne va lăsa pre noĭ servitoriĭ sĕĭ să murim, ci se va îngriji tot-déuna de noĭ. În privința acésta să ne ținem numaĭ de acésta : Cine se 'ngrijește maĭ mult de pămîntŭ de câtŭ de ceriŭ, pierde și pămîntul și ceriul ; iar acela care se 'ngrijeșce înainte de tóte de ceriŭ, câștigă și ceriul și pămîntul.

Iubiților creștinĭ! după învĕțătura evangeliuluĭ de astă-ḑĭ, să ne ferim de îngrijirĭ nemĕsurate pentru cele pămênteșcĭ. Să nu uĭtăm că lumea e trecătóre și să nu ne 'ncredem înșelăciuneĭ, căcĭ ea trece ca un vis. Cum ne'nșélă nóptea visul, așa ne'nșélă lumea cu bunurile sale, care trec ca și visul nopțiĭ și se prefac în nimica.

Ḑicênd noĭ, ca să nu ne'ngrijim peste mĕsură pentru cele pămînteșcĭ, nu vom ḑice, ca să nu lucrăm, ci să lucrăm și să întrebuințăm timpul cu consciință pentru cele trebuinciόse. Numaĭ la lucrul nostru să ne fie aminte maĭ întâiŭ

dę împărăția luĭ D-ḑeŭ, de sufletul nostru, că ce folos estę omuluĭ, de va dobândi tótă lumea, iară sufletul îșĭ va perde? Impreunândŭ noĭ cu lucrul nostru cel de tóte ḑilele îngrijirea și pentru sufletul nostru, și fiind acéstă îngrijire lucrul cel dintâiŭ și maĭ ales al nostru, nu ne vom lipsi nicĭ de cele trebuincióse trupuluĭ, dar nicĭ de cerésca împărăție, carea v'o doresc tuturor. Amin.

Actŭ de Donațiune.

Sub semnații locuitorĭ și proprietarĭ micĭ din Comuna Colteștĭ, Plasa Olteţu de sus, Judeţu Vălcea vĕḑênd ca biserica acesteĭ Comune cu hramul Cuviósa Paraschiva, încă de acum șése anĭ se află vacantă de Preot, din causă că nu are pogóne legiuite de pămĕnt, și ca se ne putem face Preot pe Seminaristul Petroniu Ión, pe care tot noĭ 'l-am întreţinut cu orĭ ce cheltuélă 'ĭ aŭ fost de trebuință, acum dăm de danie menționateĭ bisericĭ, pentru tot-de-una, șépte-spre-ḑece pogóne pămênt din propriĕtățile nóstre dupe cum urméză la numele fie-caruia din noĭ, care pogóne costa suma de leĭ 250 Și ca sĕ fie valabil acest act, 'lŭ-am legalisat de Primăria respectivă și de Onorab. Tribunal local, trecêndu-se în registrele respective. — Ceĭ ce am sciut carte cu mâinile nóstre, iar ceĭ-alţĭ ne-am sub-scris prin scriitor.

1883, Ianuarie 9.

I Petroniu Ión, am datŭ treĭ No. 3 pogóne pămênt Bisericeĭ, în hotarul Căprioru. din dealul muereĭ, spre răsărit cât va adjunge.

II Păunŭ Stanciu Mazilu, am dat două N. 2 pogóne pămênt Bisericeĭ, în hotarul Colteștĭ din dealul mueri spre răsărit cât va ajunge peste tótă cureaua mea.

III Mateiu Stefan Cismariu, am dat două pogóne N 2 Biserici în hotarul Căprioru din dealul Mueri spre răsărit cât va adjunge pe cureaua mea.

IV Radu Șurlinŭ, am dat două pogóne pămênt Bisericeĭ, în hotarul Căprioru din dealul Mueri spre răsărit câtu va ajunge peste nouĕ stânjinĭ.

V Dimitrie Zamfir, am datŭ un pogon pământ Bisericeĭ în hotarul

Căprioru din Délul Mueri spre răsărit cât va ajiunge peste nouă Stânjinĭ.

VI Mateiŭ Opran, am dat două pogóne pământ Bisericeĭ, în hotarul Colteşti din Codru luĭ Ionită Bobocŭ, spre apus cât va ajunge peste 10 Stănjinĭ.

VII Radu Mateiŭ Ganea, am dat un pogon Bisericeĭ în hotarul Căprioru din Délul Mueri, spre răsărit cât va ajunge peste 10 Stănjinĭ lăţimea.

VIII Sandu Cojocariu sin Ioniţă Ganea, am dat un pogon Bisericeĭ în hotarul Colteşti din drumul de dupe délŭ, spre apus cât va ajiunge peste 16 Stănjinĭ lăţime.

IX Ion M. Croitoru, am dat un pogon pământ Bisericeĭ în hotarul Colţeşti din coprinsul luĭ Const. Mecu şi Stan, spre apus până unde va ajunge.

X Marin Răduţoiu, am dat un pogon Bisericeĭ în hotarul Colteşti din Grădina lui Dumitru Epuraşĭ spre apus până unde va ajunge.

XI Mihaiu Bumbari, am dat nu pogon pământ Bisericeĭ în hotarul Colteşti, despre Stăveşti spre apus până unde va ajunge peste 20 Stănjini lăţime.

1883 Iaunariu 9.

ROMÂNIA

Primăria Comuneĭ Colteşti :

Semnăturile din facia acestuĭ act fiind a celor iscăliţĭ se atestă şi de Primărie dupĕ cererea cesę face prin osebită petiţie înreg. la No, 10.

P. Primar. (SS) *Ilie Vlăduţu.*

(L. S.) 1883 Iaunariu 9.

No. 40.

Sub-semnaţiĭ epitropĭ aĭ Bisericeĭ cu hramul Cuviósa Paraschiva din Comuna Colteşti, Plasa Olteţu-de-Sus, Judeţu Vâlcea primim donaţiunea a 17 pogóne pământ moştenescŭ ce se face sus ḑiseĭ Bisericĭ, ne mulţămim pe acéstă donaţie fără să se facă ver-o cercetare despre pacĭnica posesiune.

1883 Iauuarie 11.

Epitropiĭ Bisericeĭ { (Semnatŭ) *P. St. Mazilu* / (Semnatŭ) *D. Zamfir.* } Com. Colteşti.

ROMÂNIA

Sf. Episcopie a Eparchieĭ Rômnicu N. Severin.

Aprobăm donaţiunea menţionată maĭ sus, şi autorisăm epitropia Bisericeĭ cu patronu Cuviósa Paraschiva din Com. Colteştĭ, Plasa Olteţu de sus, Judeţu Vâlcea a o primi şi a o trece în înventariul Bisericeĭ.

1883 Ianuariŭ 11

(L. S.) Episcop. (SS) IOSIF RIMNICU

No. 28.

P. Director (SS) *C. Olănescu*

Casieria Generală Vâlcea.

Comform Art. 33 din legea Timbruluĭ şi înregistrărĭ s'aŭ perceput tacsa de 3 leĭ la $^0/_0$. leĭ 30 banĭ $^{60}/_{00}$. la valóre declarată prin petiţia şi copia ce aŭ dat Casierieĭ de leĭ 1,020 pentru care-ĭ s'a emis recipisa. No. 5193.

Casier Gen. (SS) *A. D. Macuiceanu*

(L. S). 1883 Iaunariu 11.

Tribunalul Distr. Vâlcea.

No. 61.

Astă-ḑĭ 21 Ianuariu anul 1883 s'aŭ presentat în Trib. donatoriĭ : Petroniu Ión, Ion M. Croitoru, sin Dinescu Marin Răduţoiu, Mihaiu Bumbari, Sandu Cojocariu, Păun Stanciu Mazilu, Dumitru Sanfir, Radu Şurlu, Radu Mateiŭ Ganea, Mateiŭ Opran şi Mateiu Stefan Cismariu şi primitori donatorĭ ca Epitropĭ din partea Bisericeĭ cu patronu Cuviósa Paraschiva, Păun Stanciu Mazilu şi Dumitru Zamfir în persónĕ, cărora citinduli-se în întregul luĭ acest act de donaţiune, aŭ declarat că este al D-lor propriŭ făcut din libera voinţă, că conţine adevĕr şi că este Subscrisă de un Petroniu Ión, Păun Stanicu Mazilu, Dumitru Samfir, Radu Şuirliu şi Radu Mateiŭ Ganea, prin propiele Semnături ér ceĭ alţĭ prin scriitor dânşiĭ ne sciind carte.

Tribunalul în facia acestor declaraţiunĭ şi în baza Art. 1171 C. Civil Dă autenticitatea legală acestuĭ act de donaţiune.

(Semnat) *Pârvulescu* (L. S.)

I. St. Budurĕscu

p. Grefier. *I. D. Cernătescu.*

Grefa atestă că acest act de donaţiune s'a trecut în registru de

transcripțiune al acestuĭ Tribunal la No. de ordine 50 Vol. I. cu data de adı 21 Ianuariŭ 1883 şi atest.

P. Grefier. (S.) *I. D. Cernătescu* (L. S.)

P. conformitate, *Pr. N. Ionescu*

ROMÂNIA

Direcția Cancelarieĭ Sf. Episcopiı Rîmnicu N. S. Copia acesta fiind comformă cu originalul se atestă.

Directore *N. G. Protopopescu*

1883 Ianuariŭ 25

No. 105.

P. S. Episc al Râmniculuĭ şi Nouluĭ Severin, cu adresa No. 871 ni trimite încă spre publicare următórea copie de *Act de Donaţiune.*

COPIE

Primit 3 Febr. 1883 leĭ 30 banĭ 72 taxa legala cu recipisa No. 10,100/83.

Casier (SS) CARABULEA.

Actŭ de Donaţiune

Sub-semnaţiĭ titorĭ şi Enoriaşĭ aĭ Bisericeĭ cu Hramul Sf. Nicolae din comuna Locusteni-de-jos mahalaua Buneşti, Plasa Jiul-de-jos, Judeţul Dolju, declaram în unanimitate, că de a nóstră bună-voie şi ne siliţĭ de niminea, am donat irevocabil pe séma ḑiseĭ bisericĭ, numĕrul de şépte-spre-ḑece pogóne moşie arătóre din proprietatea nóstră ce o avem în posesiune din vechime în hotarul Tursanu penḑinte de acéstă comună, şi care pogóne aŭ învecinările următóre : La méză-nópte cu drumul ce merge prin capul viilor, la miază-zi se învecinéză cu hotarul Giorocelu, la partea din jos cu moşneni Locustenĭ şi la partea din sus tot cu partea nóstră, care pogóne le avem de moscenire de la moşiĭ şi părinţiĭ noştri, şi care valoréză în total suma de leĭ noĭ una mie douĕḑecĭ şi patru ; că noĭ cum saŭ ḑisŭ maĭ sus am facutŭ donaţie aceşteĭ Bisericĭ menţionatele pogóne, am datŭ din parte-ne acesta sub scrisŭ de noĭ care am sciut carte, iar care naŭ sciutŭ prin scriitor.

Rugând şi pe onor Trebunal Doljiŭ secţia comercială şi

de notariat de iaŭ datŭ cuvenita autenticitate şi transcripțiune.

Semnațĭ.	*Gh. M. Vava*	*Mihaĭ M. Boboc*
	Marin M. Vrusie	*Stancu Voinea Baciu*
	Stancu Mâță	*Radu Ozunu*
	Oprea Păua	*Florea Diconescu*

1883, Ianuarie 28.

Semnațĭ.	*Ilie Marin*	*Costantin Ion Boboc*
	Ion Popa Nicolae	*Ilie I. Gângiovénu*
		Gh. D. Roşu
	Stancu Mihaĭ Stoĭca	*Tuță P. Catana*
	Radu Radu Antonie	*Nicolae S. Durău*

Sub semnatul Epitrop şi Parohul Biserici Sf. Nicolae din Locustenĭ, declarăm că în numele ḑiseĭ Bisericĭ primim pentru dânsa donațiunea celor şépte-spre-ḑece pogóne pământ ce i să face prin acést actŭ de persónele coprinse întrânsul.

1883, Ianuarie 28.

Epitrop. { *Stan Păşoi*

Paroh. { *Preotul Dimitrie*

ROMÂNIA

Primăria Comuneĭ Locustenĭ

Semnăturile de maĭ sus fiind juste prin tragere de degete şi propriĭ ale celór sub-scrişĭ să atestă şi de primărie comform cereri ce a făcut prin suplica admisă la No. 309.

(Sigiliul Prim.) p. Primar, *A. Pătraşcu*

Notar, *R. Dumitrescu*

1883, Ianuarie 28.

No. 433.

No. 81 (Sigiliul Trib. Dolju)

(Semnațĭ). Preşedinția D-luĭ *C. D. Stefu Preşedinte.*

A. C. Viişorénu.

Membri presențĭ A. Craineanu Suplinent, D-l Membru P. Peșicu, delegat la Instrucție Secșia I.

Astăzĭ 3 Fevruarie 1883 s'a presentatŭ înnaintea Tribunaluluĭ Donatoriĭ anume, Gh. M. Vava, Marin M. Vrusie, Stancu Mâță, Oprea Păuna, Mihaĭ M. Boboc, Stancu Mihaĭ Stoica, Stancu Voinea Baciu, Radu Ozunu, Florea Diconescu, Ilie Marin, Ión Popa Nicolae, Costantin Ión Boboc, Ilie I. Gângioveanu, Gh. D. Roșu, Radu Radu Anton, Tuța P. Catana și Nicolae S. Durău.

Iar din partea Biserici către care să face Donațiunea saŭ presentatŭ Epitropul Stan Pășoĭ și Parohul Preotul Demetru, toțĭ în persónă, cerândŭ în unire a se d'a autenticitate și transcripțiune acestuĭ Act de Donațiune, care cetinduse în presența părților a luĭ coprindere o susținură, declarândŭ donatori, că Actul este făcut din libera lor voință fiindŭ scris de altă persónă și sub-schrișiĭ de acestea Gh. M. Vava, Stancu Mâță, Florea Diconescu și Radu Radu Antonie cu mâna lor, iar toțĭ ceĭ-l-alțĭ sub-semnațĭ prin scriitorĭ ne științdŭ carte, cerîndŭ toțĭ și verbal a se da autenticitate și transcripțiune Actuluĭ; Epitropul și Parohul Biserici declară că în numele Biserici Sf. Nicolae din Comuna Locustenĭ, primesc pentru dânsa Donațiunea celor șépte-spre-zece pogóne pământŭ ce să face prin Actul de persónele coprinse întrânsul, acceptațiune care se vede făcută și în josul acestuĭ act de Donație.

Tribunalul, lund act de aceste declarațiunĭ și comform Art. 1171 cod. civil dă autenticitate Actuluĭ de Donațiune, iar în puterea Art. 722 proc. civilă combinat cu Art. 818 codul civil ordónă transcripțiunea luĭ în registru respectiv, fiind respunsă și taxa registrăriĭ cu recipisa No. 10,100/83.

Semnațĭ. *C. D. Stefu*
A. C. Viișoréru
A. Crăineanu

(Sigilul Trib. Dolju)

p. Grefier, *Mihail Angelescu.*

Se atestă că acest Act saŭ trecut în registru transchripțiuneĭ Sub No. 81/883.

1883, Februariĕ 3.

p. Grefier : *Mihail Angelescu.*

p. Comformitate, *Pr. N. Ionescu*

ROMÂNIA

Direcția Cancelarieĭ Sf. Episcopiĭ, Râmnicul Noul Severin

Copia acéstă fiind comformă cu originalul se atestă.

1883, Aprilie 13.

Directore.